

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Γ.Α.Κ. - ΑΡΧΕΙΑ Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Prevesa. 12-16 Σεπτεμβρίου 1990

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ: Δήμος Πρέβεζας
Γενικά Αρχεία τοῦ Κράτους
Ἑλληνική Ἀρχειακή Ἐταιρεία

**Ἀρχειονομία καὶ Ἱστορία,
μιὰ προβληματική**

Πρακτικὰ Στρογγυλῆς Τράπεζας ἀπὸ τὴ Συνάντηση Ἀρχειονομίας
«Τὰ Ἑλληνικὰ Ἀρχεῖα στὸν κόσμον ποὺ ἀλλάζει»

Ἀθήνα
Μάρτιος 2015

ISBN: 978-618-81234-4-1
978-618-81847-0-1

Copyright:

© Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία (Ε.Α.Ε.) – Γ.Α.Κ.-Αρχαία Ν. Πρέβεζας

Αυτομαγνητοαφώνηση: *Ελένη Σινεσίου*
Μεταγραφή: *Σάββας Εκλαβενίσης*
Επιμέλεια κειμένου: *Μαρία Γουρούκου, Νέστωρ Μισαμίδης*
Επιμέλεια έκδοσης: *Νέστωρ Μισαμίδης*

Εικονογράφηση εξωφύλλου: αρχική καρτ-ποστάλ από τη συλλογή του Ιδρύματος «Ακτία Νικολάου» (ΙΑΝ F1177)

Εικονογράφηση οπισθοφύλλου: η αφίσσα του συνεδρίου «Τα ελληνικά Αρχαία στον κόσμο του σήμερα»

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Γ.Α.Κ. - ΑΡΧΕΙΑ Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ**

Άρχειονομία και Ίστορία, μιὰ προβληματική

**Πρακτικά Στρογγυλής Τράπεζας από τή Συνάντηση Άρχειονομίας
«Τὰ Ἑλληνικά Ἀρχεῖα στὸν κόσμο ποὺ ἀλλάζει»**

Πρέβεζα, 12-16 Σεπτεμβρίου 1990

**ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ: Δήμος Πρέβεζας
Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους
Ἑλληνική Ἀρχειακή Ἐταιρεία**

**Αθήνα
Μάρτιος 2015**

Εισαγωγικό σημείωμα

Πριν από 25 ακριβώς χρόνια, τον Μάρτιο του 1990, ιδρύεται η Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία. Από τις 12 έως τις 16 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους πραγματοποιείται η πρώτη συνάντηση Αρχαιονομίας στην Πρέβεζα, με διοργανωτές την Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και τον Δήμο Πρέβεζας.

Ήταν η πρώτη συνάντηση γνωριμίας μεταξύ των συναδέλφων του χώρου, συγκεντρώνοντας περισσότερες από εβδομήντα συμμετοχές. Στις εννέα ενότητες των εισηγήσεων καταγράφονται τα πρώτα βήματα της ΕΑΕ αλλά και η δραστηριότητα των ΓΑΚ τον πρώτο χρόνο της αναδιοργάνωσής τους. Παράλληλα, η διοργάνωση της συνάντησης έχει εξαιρετική σημασία για τα ΓΑΚ-Αρχεία Ν. Πρέβεζας, αφού συμπίπτει με την έναρξη της λειτουργίας τους.

Παρά το γεγονός ότι, το 1991, είχε συσταθεί επιτροπή για την επιμέλεια των κειμένων και την έκδοση των πρακτικών, αυτή δεν έγινε ποτέ. Η τύχη αυτής της προεργασίας αγνοείται. Ίσως και να είναι ανεπίκαιρη πλέον η έκδοσή τους, ωστόσο θα γίνει προσπάθεια να εντοπιστούν και να ενταχθούν στο αρχείο της Εταιρείας, για ιστορικούς λόγους.

Είχαμε όμως την τύχη, ο Σπύρος Σκλαβενίτης, προϊστάμενος των ΓΑΚ-Αρχείων Ν. Πρέβεζας, να εντοπίσει στο αρχείο της Υπηρεσίας το χειρόγραφο της απομαγνητοφώνησης της Στρογγυλής Τράπεζας με θέμα «Αρχαιονομία και Ιστορία, μια προβληματική» με την οποία ολοκληρώθηκαν οι εργασίες της τετραήμερης συνάντησης. Μας έστειλε την ηλεκτρονική μεταγραφή του και αποφασίσαμε τη δημοσίευση των πρακτικών της Στρογγυλής Τράπεζας σε συνεργασία με τα ΓΑΚ-Αρχεία Ν. Πρέβεζας, ώστε να αποτελέσουν μια επετειακή έκδοση για τα 25 χρόνια από την ίδρυση της Εταιρείας. Στην έκδοση έχουν συμπεριληφθεί το πρόγραμμα της συνάντησης καθώς και ο πίνακας των συμμετεχόντων.

Διαπρέπει ιστορικοί, έμπειροι ερευνητές και αφοσιωμένοι αρχαιακοί συζητούν για τη σχέση της Ιστορίας με τις πηγές της, δηλαδή τη σχέση του ιστορικού και της Ιστορίας με το αρχείο και την Αρχαιονομία αλλά, παράλληλα, αναζητούν το προφίλ του αρχαιακού ως διαχειριστή της πληροφορίας.

Παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει 25 χρόνια, οι προβληματισμοί που καταγράφονται είναι ακόμη επίκαιροι και θεωρούμε ότι παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον για την ιστορία των αρχείων και της Αρχαιονομίας στην Ελλάδα.

Αθήνα, Μάρτιος 2015
Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας

Αρχειονομία και ιστορία, μια προβληματική

Νίκος ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: «Αρχειονομία και Ιστορία, μια προβληματική». Το θέμα φαίνεται ότι είναι και πάλι επίκαιρο αυτή τη χρονιά, είτε μέσα από τη συνάντηση αυτών των ημερών, είτε από την πρώτη συνάντηση που είχε γίνει στην Αθήνα, μήνες πριν, για την ίδρυση της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας.

Για την ιστορία του πράγματος, σας υπενθυμίζω ότι Ιστορία και Αρχειονομία δεν είχαν καμία σχέση. Έχουν αποκτήσει τα τελευταία 150 χρόνια. Η Αρχειονομία γεννήθηκε για άλλες ανάγκες, σε άλλα κλίματα από τα ιστοριογραφικά, γεννήθηκε για να εξυπηρετήσει ανάγκες πρακτικές, νομικού τύπου, να τεκμηριώσει κυρίως δικαιώματα και τίτλους. Καλλιεργήθηκε από μια κατηγορία ανθρώπων και υπαλλήλων διοικήσεως, είτε ήταν εκκλησιαστικές διοικήσεις, είτε αυτοκρατορικές, είτε βασιλικές - όπου αναπτύχθηκε η βασιλεία-, ή αστικές στις πολιτείες της Ιταλίας. Για χρόνια η Ιστορία γράφεται χωρίς Αρχειονομία, χωρίς αρχεία. Έχουμε θαυμάσιους ιστορικούς της Αναγέννησης, που έγραψαν μνημειώδη έργα, συχνά χρονογραφικά. Μνημειώδη ωστόσο ως παραγωγή πληροφορίας και συλλογή, όπως έκανε ο Marino Sanuto, που είχε πρόσβαση σε πολλά βενετικά αρχεία, δεν τα έβλεπε όμως ως αρχεία. Συνήθως περιοριζόταν να αντιγράψει κάποιο έγγραφο εισερχόμενο και σπανίως το αναζητούσε στον φάκελο για να δει την ιστορία του.

Η μεγάλη συνάντηση της Αρχειονομίας με την Ιστορία είναι προϊόν του 19^{ου} αι. Οι περιπτώσεις Ιστορίας γραμμένης από αρχεία πριν, είναι λίγες και συχνά χρησιμοποιήθηκαν τα αρχεία επιλεκτικά, δηλαδή χρησιμοποιήθηκαν νόθα, ή διαβάστηκαν για να τεκμηριώσουν μια ιστορία που ήθελε να υπερασπίσει κάποια δικαιώματα.

Με τον 19ο αι. το τοπίο άλλαξε. Οι ιστορικοί ήρθαν πολύ κοντά στα αρχεία, πίεσαν τις διοικήσεις να τους ανοίξουν τα αρχεία τους. Μεγαλύτερο παράδειγμα τέτοιου ανοίγματος -είναι και το χαρακτηριστικότερο- η πίεση προς το Βατικανό και το άνοιγμα των Μεγάλων Αρχείων του Βατικανού. Κι ακολούθησαν βέβαια τα εθνικά αρχεία σε πολλές χώρες και τα αρχεία ιταλικών πόλεων.

Τον 20ό αι. τα πράγματα πήγαν μαζί. Στην Ελλάδα, όχι πάντα μάλιστα, τα αρχεία μας δεν ήταν πάντα ιδιαίτερα προσιτά, όχι μόνο ως προς την συντήρησή τους, την αποθήκευσή τους αλλά και την φύλαξή τους.

Έχουμε σήμερα λοιπόν μαζί μας στο τραπέζι ιστορικούς και λιγότερους αρχειονόμους επίτηδες - τον κύριο Κράους κι εμένα: αλλά εγώ θα περιοριστώ στα καθήκοντα του συντονιστή- για να αντιμετωπίσουμε ακόμη μια φορά το θέμα: ποιες είναι οι κοινές συμπεριφορές ή οι αποκλίσεις από δω και μετά. Αν υπάρχουν κοινές, είναι η προβληματική η σημερινή. Αν ζήσουμε στο εξής αποκλίσεις, όπως οι αρχειονόμοι των Η.Π.Α., το οποίο και απεύχομαι- θα 'ρθω αργότερα στο θέμα, θα δούμε γιατί.

Θα παρακαλέσω τον κύριο Παναγιωτόπουλο, πρόεδρο της Εφορείας των Γ.Α.Κ. εκτός των άλλων, αλλά κυρίως και σήμερα παρεμβαίνοντα, ως ιστορικό, να αρχίσει, ξαναπιάνοντας μια συζήτηση που είχε ξεκινήσει μήνες πριν, όταν αρχίσαμε τις ζυμώσεις για την ίδρυση της Εταιρείας. Σας παρακαλώ κύριε Παναγιωτόπουλε.

Βασίλης ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν θέλω από την πρώτη παρουσίαση κάποιων σκέψεων να μπω στο σοβαρό πρόβλημα των σχέσεων της Ιστορίας με την Αρχειονομία, ή για την ακρίβεια των σχέσεων της Ιστορίας με τις πηγές της. Γιατί, αν μείνουμε στην έννοια σχέσεις Ιστορίας και Αρχειονομίας, θα φτιαχτεί μια αντιπαράθεση κλάδων - αυτό που λένε βοηθητικές επιστήμες κ.λπ., μια που την κάνουμε αυτή την συζήτηση παρακάτω. Αυτό που θα με ενδιέφερε εμένα, είναι να μιλήσουμε για την Ιστορία και τις πηγές της. Πριν από αυτό, όμως, θα ήθελα να πω δυο λόγια -κι αυτή θα ήθελα να είναι η συμβολή μου, η αρχική τουλάχιστον-, πάνω στο ζήτημα της ευαισθησίας του αρχαιακού.

Δεν ξέρω αν είναι ένα επάγγελμα, αν είναι μια ειδίκευση, δεν ξέρω τι είναι. Πάντως ξέρω ότι υπάρχει μια αρχειακή ευαισθησία. Και γι' αυτό τα λίγα λόγια, που θα πω, μου έδωσε αφορμή μια ανακοίνωση που έγινε εδώ, θα θυμηθείτε ποια στη συνέχεια. Ως νέος που διαβάζει κάπου λογοτεχνία, διάβασα ένα διήγημα του Γρηγορίου Ξενόπουλου, που λέγεται «Τα κουτσούνια του Δάφνου». Μερικοί από σας, μπορεί να το έχουν διαβάσει και να το θυμούνται. Ο Ξενόπουλος, μικρό παιδί στην Ζάκυνθο, περνάει κάθε μέρα, κυρίως τις γιορτές, μπροστά από ένα κατάστημα παιχνιδιών και μένει ώρες ολόκληρες μπροστά στην βιτρίνα, όπου υπάρχουν εκτεθειμένες μερικές κούκλες -κουτσούνια τις έλεγαν στην Ζάκυνθο- και περιγράφει σ' ένα ωραιότατο διήγημα, τα συναισθήματα του μπροστά στα κουτσούνια του Δάφνου. Ο Δάφνος είναι ο ιδιοκτήτης του καταστήματος των παιχνιδιών στην Ζάκυνθο. Λίγο αργότερα έμαθα ότι ο Διονύσιος, μητροπολίτης Σπάρτης λίγο πριν από τον πόλεμο, ήταν γιος του Δάφνου. Προχθές άκουσα ότι το Ιστορικό Αρχείο Σπάρτης το ίδρυσε το 1939 ο Διονύσιος, μητροπολίτης Σπάρτης: είναι ο Διονύσιος Δάφνος. Σκέφτηκα ακόμη ότι ο Διονύσιος Δάφνος ήταν αρχιμανδρίτης στο θωρηκτό 'Αβέρωφ' στις ναυμαχίες ή στη δράση του θωρηκτού αυτού το 1912-13 στα νησιά της Χίου, Σάμου, Μυτιλήνης. Κι όλα αυτά τα συνδέουμε με τον Ζώη, με τον αρχειοφύλακα της Ζακύνθου και με την ζακυνθινή παράδοση της Αρχειονομίας. Και πιστεύω ότι πίσω από την ενέργεια για την ίδρυση του Αρχείου της Σπάρτης, βρίσκονται δύο πηγές: η μία πηγή είναι η ζακυνθινή ευαισθησία του Δάφνου, υποθέτω η επικοινωνία του και τα οράματά του, για το αρχειοφυλακείο της εποχής, της μεγάλης εποχής του Λεωνίδα Ζώη: και ο πατριωτισμός του, μια άλλη πηγή φροντίδας για την ιστορία που τεκμηριώνεται από την συμμετοχή του στους αγώνες τους πατριωτικούς της μεγάλης δεκαετίας του 1910.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Μας έφερε σ' ένα κλίμα επτανησιακό ο κύριος Παναγιωτόπουλος. Ας μείνουμε, αλλάζοντας για λίγο τη σειρά. Θα παρακαλέσω τον κύριο Ασδραχά, κατεξοχήν Επτανήσιο, να μοιραστεί με μας μερικές σκέψεις του για το φαινόμενο ευαισθησίας, Ιστορίας και αρχείων.

Σπύρος ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Κατεξοχήν Επτανήσιος όχι, ψηφίζω στην Αιτωλοακαρνανία, όταν συμβαίνει να ψηφίζω. Δεν ξέρω αν θα μείνω στο σημείο της ευαισθησίας. Μάλλον θα προχωρήσω στο σημείο του ανακατώματος. Θα μου επιτρέψετε να κάνω λίγο τον δικηγόρο του διαβόλου. Αρχειονομία είναι μια πάρα πολύ σαφής έννοια. Ιστορία, ιστοριογραφία ή Ιστορία: μια λέξη που έχει δύο σημασιόμενα, αυτό που συνέβη στο παρελθόν, παν ό,τι συνέβη στο παρελθόν ή γραφεί, που ασχολείται με την επιστήμη, μ' αυτά που συνέβησαν στο παρελθόν. Το θέμα είναι τεράστιο. Μια δεύτερη παρατήρηση: απ' όσες ανακοινώσεις άκουσα, από την θεματολογία του συνεδρίου και ιδίως από την ομιλία της κας Μπαφούνη, είδα πως υπάρχει ένα αίτημα και επ' αυτού θα ήθελα να επιμείνω ολίγον. Ποιο είναι το προφίλ του αρχειακού; Αυτό ζητούσε, εναγωνίως θα έλεγα, η κα Μπαφούνη. Το επτανησιακό παράδειγμα, θα μπορούσε να μας δώσει ένα από τα προφίλ: ο αρχειακός και ο ιστορικός που πηγαίνουν μαζί σε ουκ ολίγες περιπτώσεις. Από την όλη θεματολογία και από τις ανακοινώσεις, είδα ότι φύγαμε από την τυπική έννοια αρχείο, αυτό που λέμε αρχείο, και φτάσαμε στο αρχείο του Φουκώ. Ούτε λίγο, ούτε πολύ, τα κατασκευαζόμενα αρχεία, τα μη γραπτά αρχεία, οι καινούργιες πηγές της Ιστορίας, δηλαδή όλα τα ίχνη της Ιστορίας, ό,τι έχει διασωθεί μέσα από την επιλεκτική παρουσία και δράση του ανθρώπου πάνω στον πλανήτη. Και ένα άλλο πράγμα που βγήκε επίσης είναι ότι τα αρχεία ανήκουν στο παρελθόν, ανήκουν και στο μέλλον: όχι διότι έχουμε ντοκουμέντα που είναι σημερινά, αλλά για τον απλούστατο λόγο ότι κάθε ίχνος, κάθε λείψανο έχει δύο ιδιότητες, την ιδιότητα του παρελθόντος και την ιδιότητα του μέλλοντος, διότι υπάρχει στο μέλλον. Τελικώς ύστερα απ' αυτό το ανάπτυγμα του ορίζοντος, οι συστηματικές ταξινομήσεις φαίνεται ότι τινάζονται ολίγον εις τον αέρα. Τα πολλά αιτήματα οδηγούν, αν σκεφτόμαστε «συστηματικά», σε μορφές εγκυκλοπαιδισμού, αναφορικά προς την κατάρτιση του αρχειακού, ο οποίος όμως εγκυκλοπαιδισμός δεν είναι επιχειρησιακός σήμερα. Συνεπώς παραπεμπόμαστε σε άλλου τύπου ευρήματα αναφορικά με την συγκρότηση της ταυτότητας του ιστορικού. Ο αρχειακός έχει μια ιδιότητα, που την έχουν όλοι οι άνθρωποι. Είναι αναγκασμένος να είναι μνήμων. Έχει περισσότερα εξωτερικά ερεθίσματα, απ' ό,τι ο υπόλοιπος κόσμος, να δουλεύει τη μνήμη του. Εξωτερικά ερεθίσματα είναι τα ίδια τα αντικείμενα της δουλειάς του. Κατεξοχήν συνεπώς είναι μνημονικό ζώο.

«Ελληνικά αρχεία στον κόσμο που αλλάζει». Εγώ ανήκω στον κόσμο που έφυγε, οι περισσότεροι από σας ανήκετε στον κόσμο που αλλάζει σε εθνικό επίπεδο: δεν είχε προλάβει να υποστεί προηγουμένως κάποιες άλλες αλλαγές. Θα έλεγα στον κόσμο που αλλοτριώνεται. Μια από τις επιπτώσεις αυτής της διαδικασίας αλλοτρίωσης είναι η καταστροφή της μνήμης.

Μην έχετε την ψευδαίσθηση ότι έχουμε ισχυρότερη μνήμη, διότι από το αγροτο-κτηνοτροφικό στάδιο περάσαμε στο καπιταλιστικό, στο οποίο η κύρια λειτουργία δεν ήταν η βιομηχανία, αλλά τα χρηματιστικά παιχνίδια, οι τράπεζες: ότι γι' αυτό τον λόγο έχουμε μεγαλύτερη μνήμη; Όχι. Και χθες ο κύριος Kecskemeti μας είπε ότι κάποιος άλλος έχουν κάνει τη δουλειά για σας. Ύστερα από αυτές τις παρατηρήσεις καταλήγω στο εξής: ότι υπάρχει ένα πρόβλημα: ποια είναι η φυσιογνωμία του αρχειακού.

N. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Πριν δώσω τον λόγο στον κύριο Πλουμίδα, στον οποίο ανήκει και ο τίτλος της συνάντησης «Τα Ελληνικά Αρχεία στον κόσμο που αλλάζει», σχολιάζοντας τον κύριο Ασδραχά, θα έλεγα ότι μας έβαλε ήδη πολλές νέες έννοιες: από την ευαισθησία και το παιχνίδι των συσχετισμών του κυρίου Παναγιωτόπουλου, μπαίνουμε στην έννοια όχι μιας αλλαγής, αλλά μιας αλλοτρίωσης με τις αντίστοιχες προκλήσεις στο επάγγελμα αλλά και στην ανάγνωση της Ιστορίας. Θα παρακαλούσα τον κύριο Πλουμίδα να συνεχίσει.

Γιώργος ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ: Ένα άλλο προφίλ του αρχειακού, του αρχειακού του εκπαιδευτικού. Το αρχείο το ετοιμάζουμε για τους ιστορικούς, για να διασωθεί, το αρχείο για το αρχείο πολλές φορές. Αλλά ο αρχειακός, σκέφτηκε ποτέ για ποιον κυρίως πρέπει να δουλέψει, για τον επιστήμονα ή για την εκπαίδευση; Εγώ ξεκίνησα εδώ και πολλά χρόνια -δυστυχώς δεν μπόρεσα να τη συνεχίσω τελευταία- μια εκπαιδευτική προσπάθεια: να παίρνω ορισμένους φοιτητές κάθε χρόνο, στο τέλος της χρονιάς, να πηγαίνω σ' ένα Αρχείο και να τους βάζω να αποδελτιώνουν έγγραφα, βοηθώντας κατ' αυτόν τον τρόπο και το Αρχείο. Αλλά κυρίως ήθελα να μπουν οι ίδιοι σ' αυτό το κλίμα, γιατί είναι νέοι επιστήμονες, νέοι εκπαιδευτικοί, πρέπει να δουν πώς δουλεύει η Ιστορία, πώς δημιουργείται το τελικό προϊόν, αυτό που διαβάζουν, το βιβλίο το ιστορικό.

Λοιπόν, ο αρχειακός πρέπει να έχει μιαν άλλη διάσταση: δεν θα έλεγα μόνο τη διάσταση αυτή του να βλέπει μπροστά του το Πανεπιστήμιο ή τον νέο επιστήμονα ή τον φοιτητή, αλλά το Αρχείο πρέπει να προετοιμάζεται, όπως και το Μουσείο εξάλλου, σε μια νέα διάσταση. Το Μουσείο δεν είναι μια αποθήκη αντικειμένων, είναι ένα εκπαιδευτικό -στην ευρύτερή του έννοια- όργανο. Έθεσα απλώς ένα πρόβλημα.

N. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Οι προβληματικές με τον πρώτο γύρο της στρογγυλής τράπεζας και χωρίς ακόμα να έχει τελειώσει, αυξάνουν διαρκώς και ελπίζω να μας φθάσει ο χρόνος, γιατί έχουμε πολύ γρήγορα πλουτίσει σε έννοιες. Ας ακούσουμε κι έναν αρχειακό, κατεξοχήν αρχειακό. Παρακαλώ τον κύριο Κράους να κάνει την παρέμβασή του, η οποία σίγουρα θα είναι εκρηκτική.

Αλέξης ΚΡΑΟΥΣ: Είναι σαφές εδώ, ότι ο ιστορικός ξεγεννάει τον αρχειακό, στην Ελλάδα. Είναι μια δύσκολη μαία βέβαια ο ιστορικός και έχουμε περάσει όλοι απ' αυτό το καλούπι, είτε ξεκινήσαμε οι ίδιοι από Ιστορία και εξελιχθήκαμε προς την Αρχειονομία είτε μέσα από τις διάφορες επαγγελματικές μας εμπειρίες. Κι εδώ είναι πάρα πολύ χρήσιμο αυτό το συνέδριο που μας έδωσε την ευκαιρία να δούμε τις περιπτώσεις που έχουμε αλλού, τι γίνεται στα τοπικά Αρχεία. Τι γίνεται πέρα και από τις Τράπεζες, εκεί όπου ξεκίνησε το προσωπικό ενός Αρχείου: τι είδους είναι το προσωπικό ενός Αρχείου, με τι ασχολείται, τι κάνει κάθε μέρα, τι έργο βγάζει, τι θα ήθελε, πού θα ήθελε να φθάσει. Είναι πράγματα, από τα οποία περάσαμε τα τελευταία χρόνια όλοι και νομίζω ότι δεν έχουν ακόμα κατασταλάξει. Ακριβώς εδώ έρχομαι και στα λόγια της κας Μπαφούνη χθες. Κουβεντιάζοντας και με τους αρχειονόμους του Βόλου, βλέπω ακριβώς να υπάρχει ο ίδιος τρόπος αντιμετώπισης και η ίδια ανησυχία. Είναι φυσικό ότι όταν έχεις να ασχοληθείς με την οργάνωση ενός Αρχείου, με το να κυνηγήσεις το χαρτί σου, με το να συγκεντρώσεις όσο γίνεται περισσότερες πηγές, και να θέλεις, δεν σου μένει πια καιρός για να ασχοληθείς περισσότερο με την Ιστορία. Ασχολείσαι με την Ιστορία, αλλά για να την κάνουν οι άλλοι. Κι αυτό είναι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του αρχειονόμου.

Είναι αυτός ο διαχειριστής της πληροφόρησης. Πιστεύω ότι ακόμη κι όταν έχει το χρονικό περιθώριο, η ανησυχία του πηγαίνει περισσότερο στο πώς θα συγκεντρώσει το χαρτί, κι όχι πια, όπως παλιότερα, που ήταν πώς να το διαφυλάξει, μέχρι να το εξαφανίσει από την αγορά της πληροφόρησης.

Τώρα πια θέλει να το δώσει, όσο γίνεται πιο γρήγορα: και κάπου εκεί σταματάει. Βέβαια, από την άλλη μεριά, αυτό του δίνει και ορισμένα δικαιώματα, και τα δικαιώματα αυτά, είναι αυτό, θα λέγαμε: να κουβεντιάζει κανείς για αρχεία χωρίς ιστορία.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστώ. Στην προβληματική του κυρίου Κράους θα επανέλθουμε. Ένα μικρό σχόλιο πάντως: η κα Νυσταζοπούλου είναι Μεσαιωνολόγος. Αν υπάρχει μια δύσκολη σχέση, ή αν κουβεντιάζεται ως δύσκολη σχέση, η σχέση Αρχειονομίας-Ιστορίας, η σχέση είναι δυσκολότερη μεταξύ Αρχειονομίας και μεσαιωνικής Ιστορίας. Πολλά από τα προβλήματα στα αρχεία σήμερα, οφείλονται στο ότι περισσότεροι αρχειονόμοι ξεκίνησαν ως μεσαιωνολόγοι ή στο ότι η Αρχειονομία φτιάχτηκε από μεσαιωνολόγους. Αλλά θα τ' αφήσουμε για λίγο αργότερα. Θα παρακαλέσω τον κύριο Κρεμμυδά να μας μιλήσει για την πολλαπλή του εμπειρία στα αρχεία. Τουλάχιστον αυτός, γιατί ήταν τυχερός με τα αρχεία, ταξίδεψε πολύ, διότι ασχολήθηκε πολύ με τον πωλητή σκαφών και αφίξεις λιμανιών.

Βασίλης ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Δεν νομίζω ότι θα μιλήσω τώρα γι' αυτό. Ίσως αργότερα αν χρειαστεί. Ένα σχόλιο στον κύριο Κράους. Δυστυχώς, ένα σχόλιο. Μακάρι να γεννούσε ο ιστορικός τον αρχεϊακό. Τα πολύ τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, ο ιστορικός δεν γέννησε κανέναν αρχεϊακό στην πραγματικότητα. Το φαινόμενο αυτό το σημερινό είναι εντελώς καινούργιο, ευχάριστο, χαρούμενο. Για μένα έχει τεθεί ένα ζήτημα. Πρώτα-πρώτα ας κάνω μια παρατήρηση. Αρχειονομία και Ιστορία δεν είναι μάλλον επιτυχής συσχέτιση. Θα ήταν πιο σωστό να λέγαμε αρχεϊακός και ιστορικός ή ιστοριογράφος. Η Αρχειονομία είναι μια τέχνη, η ιστοριογραφία είναι μια άλλη τέχνη, εντελώς διαφορετικές, όπως κάθε τέχνη είναι διαφορετική ή μία από την άλλη. Έχει τεθεί ένα ζήτημα, υπάρχει από μόνο του, αλλά νομίζω ότι τέθηκε στη συνάντηση αυτή.

Στη συγκεκριμένη συγκυρία, συμβαίνει το εξής: ο αρχεϊακός, δηλαδή εσείς οι περισσότεροι, δεν έχετε σπουδάσει αυτό το πράγμα, έχετε σπουδάσει κάτι άλλο. Άλλος φιλόλογος, άλλος ιστορικός και μερικοί ίσως και κάτι άλλο. Και βρεθήκατε να είστε αρχεϊακοί. Υπάρχει λοιπόν εκεί, ένα πρόβλημα, ένα ζήτημα. Πώς θα λειτουργήσουν αυτά τα δύο όταν μάλιστα το ένα, αυτό μάλιστα που ασκούμε ως επάγγελμα ή ως τέχνη αν θέλετε, δεν το έχετε σπουδάσει.

Πώς μπορεί κανείς να χωρέσει σε μία θέση και να έχει καλή σχέση με τον άλλον, όταν ο πρώτος έχει σπουδάσει το ίδιο με τον δεύτερο; Κάποιος έγινε ιστορικός, ένας από σας σπούδασε ιστορικός, άρα έγινε ιστορικός, βρίσκεται στο Αρχείο του, και έρχεται ο ιστορικός -δηλαδή ένας ομότεχνος- και διαμορφώνεται μια νέα σχέση. Υπάρχει πρόβλημα ή δεν υπάρχει; Από τις ανακοινώσεις που άκουσα, πολύ φοβούμαι ότι υπάρχει πρόβλημα.

Μπορώ να διαγράψω το φοβούμαι, γιατί νομίζω ότι από μια άλλη άποψη είναι και ωφέλιμο αυτό. Έτσι όπως είναι τα πράγματα εδώ σ' αυτή την αίθουσα, σκεφτόμουν αυτές τις μέρες, ότι τελικά έχουμε αρχεϊακούς και αναρωτήθηκα αν έχουμε ιστορικούς.

Αρχεία είχαμε πάντοτε βέβαια, κι αυτός ο μύθος που κυκλοφορούσε -δεν έχουμε αρχεία κ.λπ.- ήταν ένας τρόπος για να μη γίνεται κανείς ιστορικός ή να μην διαδίδεται, να μην πραγματώνεται στην κοινωνία η Ιστορία. Ας τ' αφήσουμε αυτό για την ώρα. Αυτή τη στιγμή λοιπόν έχουμε αρχεϊακούς: στην πραγματικότητα, δεν έχουμε αρκετούς ιστορικούς. Θεωρώ ότι βρισκόμαστε σε μια ευτυχή συγκυρία, όπου ο αρχεϊακός μπορεί συγχρόνως να γίνει ερευνητής, να μελετήσει το ίδιο το αρχείο, το οποίο ταξινομεί εκείνος. Να λειτουργήσουν δηλαδή και οι δύο ιδιότητες, τις οποίες έτσι κι αλλιώς έχει.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστούμε τον κύριο Κρεμμυδά. Η παρέμβασή του πρόσθεσε κι εκείνη νέες έννοιες. Θα ξανάρθουμε. Θα παρακαλούσα την κα Νυσταζοπούλου, που μας κάνει τη μεγάλη τιμή να είναι μαζί μας, να μοιραστεί μαζί μας κι εκείνη τις δικές της εμπειρίες, που είναι πολύ πλούσιες σε διπλώματα, σε χρυσόβουλα, σε πράξεις που μαρτυρούν την ύπαρξη εθνών. Την παρακαλώ να πάρει τον λόγο.

Μαρία ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ: Πρώτα-πρώτα θα ήθελα να σας ευχαριστήσω, που μου κάνατε την τιμή να με καλέσετε -λίγο ξαφνικά, κι έτσι δεν είμαι αρκετά προετοιμασμένη, γιατί ανάμεσά σας έχει προηγηθεί κάποια συνεργασία και ανταλλαγή απόψεων κατά καιρούς, που διευκολύνει κάπως τη σημερινή συζήτηση. Εγώ δεν θ' αρχίσω από τα χρυσόβουλα και τα διπλώματα γιατί προηγουμένως ήθελα να προσπαθήσω να πω τις σκέψεις μου στο ερώτημα που θέσατε αρχικά, αν πρέπει να συγκλίνει η Αρχειονομία με την Ιστορία. Δύο πράγματα πρέπει να δούμε εδώ: πρώτα-πρώτα είναι δύο χωριστοί κλάδοι. Αυτό το είπαμε και ο καθένας απ' αυτούς έχει τις απαιτήσεις του, τους κανόνες, αν μπορούμε να μιλάμε για κανόνες. Και, βέβαια, ο αρχειονόμος πρέπει να είναι ειδικά εκπαιδευμένος γι' αυτό που ασκεί, για το επάγγελμα, το λειτούργημα που ασκεί. Και στο σημείο αυτό συμφωνώ με κάποια παρατήρηση του κυρίου Κρεμμυδά.

Από την άλλη μεριά όμως, οι δύο αυτοί κλάδοι πρέπει να συνεργαστούν, είναι απαραίτητο να συνεργάζονται -και νομίζω ότι συνεργάζονται. Ο ιστορικός αντλεί από τ' αρχεία τις πηγές του. Δεν μπορεί πια να κάνουμε Ιστορία χωρίς τις πηγές μας. Και ένα μέρος απ' αυτές τις πηγές βρίσκεται στα αρχεία.

Από την άλλη πλευρά ο αρχειονόμος -δεν μιλάω για την προετοιμασία του την ιστορική, η οποία υπάρχει σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό- πρέπει να λάβει υπόψη του την όλη διοργάνωση του αρχείου, ακριβώς τα αιτήματα της ιστορικής έρευνας. Επομένως πρέπει να συγκλίνουν σε κάποιο βαθμό, χωρίς να χάσουν καθόλου την αυτονομία τους. Είναι δύο χωριστοί κλάδοι αναμφισβήτητα. Και τώρα, θα έρθω στο δεύτερο σημείο, που σχετίζεται με τα χρυσόβουλα, όπως είπε ο κύριος πρόεδρος, δηλαδή με αυτό που ανέφερε αρχικά, τις μεσαιωνικές μου έρευνες.

Η εμπειρία μου από τ' αρχεία, ουσιαστικά, είναι ακριβώς στα μεσαιωνικά αρχεία. Και πολλές φορές έχω παρατηρήσει ότι στην Ελλάδα, όταν μιλάμε για αρχεία, εννοούμε αρχεία της νεότερης Ιστορίας. Σπανίως μέσα σ' αυτή την έννοια περικλείουμε και τα μεσαιωνικά. Και ούτε καν τα εντάσσουμε στις γενικότερες προσπάθειες οργάνωσης που γίνονται. Τα έχουμε λίγο αφήσει σε μοναστήρια, που τα φυλάσσουν περισσότερο ή λιγότερο καλά, αλλά που δεν έχουν πάντα την προετοιμασία για να το κάνουν, και σε άλλα τοπικά Αρχεία, τυχόν μικρά αρχεία μεσαιωνικά, εκτός από εξαιρέσεις βέβαια. Νομίζω ότι πρέπει να περιλάβουμε σ' αυτήν την προσπάθεια οργάνωσης των αρχείων και τα μεσαιωνικά αρχεία, δηλαδή να δώσουμε ένα πρότυπο για την οργάνωση, ώστε να γίνουν περισσότερο προσिता και να συντηρηθούν σωστά. Και μιας και μιλάμε για συντήρηση, θα ήθελα να πω κάτι που χθες μου ήρθε στον νου, όταν άκουγα τις προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια για την διατήρηση, για την συντήρηση και αποκατάσταση των εγγράφων. Αναφέρθηκε εδώ ότι το πρώτο εργαστήριο έγινε πριν από δεκαεφτά χρόνια στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Πράγματι, έτσι είναι. Μονάχα που θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ήδη είχαν αρχίσει αυτές οι προσπάθειες -κι είναι προσωπική συμβολή του καθηγητού μας και δασκάλου πολλών από μας Διονυσίου Ζακυθνού- στο Αρχείο της Πάτμου. Εκεί, για πρώτη φορά, χρησιμοποιήθηκαν συντηρητές, για να συντηρήσουν και ν' αποκαταστήσουν τα αρχεία, πριν από είκοσι πέντε-τριάντα χρόνια. Κι αυτό θα πρέπει νομίζω σ' αυτό το τραπέζι να ειπωθεί.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστούμε πολύ κυρία Νυσταζοπούλου. Βάλατε μια πρόκληση, που έχει απουσιάσει από το συνέδριο, την πρόκληση του μεσαιωνικού αρχείου. Δεν έχουμε πολλούς μεσαιωνολόγους ανάμεσά μας, κι είναι κρίμα. Αρχεία χωρίς Μεσαίωνα δεν γίνονται... Έστω έτσι μια μακρινή ανάμνηση μερικών μεθόδων μεγάλων δασκάλων. Αλλά θα επανέλθουμε στη διάρκεια της συζήτησης κι ίσως επανέλθω κι εγώ λίγο αργότερα, κλείνοντας.

Ο πρώτος γύρος τοποθετήσεων αναδεικνύει μια σχέση αρχείων και Ιστορίας εύκολη τελικά και πολύ πλούσια. Εύκολη, το εννοώ, και να εξηγήσω τη σκέψη μ' ένα ανέκδοτο: κάποτε ένας Λατινιστής, ο Umberto Zanakerh, ρώτησε τη Jaqueline de Romilly, που είναι ελληνίστρια, τι είναι πιο ενδιαφέρον να μελετάει ένα παιδί, τα Ελληνικά ή τα Λατινικά. Η κυρία Romilly, απάντησε σοφή, ως η Αθηνά: «Δεν θα ήθελα να στενοχωρήσω τους Λατινιστές συναδέλφους». Και η απάντησή της έμεινε εκεί.

Μπορούν αμοιβαίως να απαντήσουν οι μεν στους δε με το ίδιο ευφυολόγημα. Αλλά να μείνουμε στην ουσία. Ας αρχίσω από την ευαισθησία. Η παράμετρος που έχει θέσει ο κύριος Παναγιωτόπου-

λος, είναι από τις πιο σημαντικές στ' αρχεία. Οι περισσότεροι στα Αρχεία, έρχονται στον κλάδο των αρχείων, την επιστήμη των αρχείων, -όπως και στην Ιστορία, άλλωστε- από μια ευαισθησία. Άλλες φορές η ζωή τα φέρνει καλά και μπορούν να το εξασκήσουν επαγγελματικά, άλλες φορές δεν το καταφέρνουν. Πόσοι από μας δεν ήρθε μια στιγμή στη σταδιοδρομία τους, που ήθελαν να τα εγκαταλείψουν όλα... Αλλά σίγουρο είναι ότι αρχίζουμε από μια ευαισθησία, είτε βλέποντας ένα βιβλίο σε μια βιτρίνα, είτε διαβάζοντας έναν Ξενοπούλο και πολλά άλλα αναγνώσματα, που μας φέρανε στην Ιστορία. Θα ήθελα λοιπόν να παρακαλέσω τον κύριο Παναγιωτόπουλο, όσο είναι δυνατόν να μοιραστεί τις σκέψεις του, δίνοντάς μας μερικές ιδέες για το πώς μπορούμε να αυξήσουμε αυτές τις ευαισθησίες, να μην τις χάνουμε όταν γινόμαστε τεχνικοί.

Β. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Επιμένω στην έννοια της ευαισθησίας, που τη θεωρώ απαραίτητη προϋπόθεση για να προχωρήσουμε σ' έναν χώρο ασαφή, όπως είναι ο χώρος της διάκρισης των επιστημών ή των κλάδων. Και δεν το λέω αυτό για να αποφύγω κάποια κρίσιμη τοποθέτηση απέναντι στο πρόβλημα ιστορικός/αρχεϊακός/φιλόλογος -θα το κάνω κι αυτό, και θα το κάνω σύντομα. Αλλά για να πω ότι η προϋπόθεση είναι η ευαισθησία, κι άμα δεν υπάρχει αυτή η ευαισθησία εξελισσόμαστε σε κάτι άλλο, που δεν είναι δημιουργικό, μπορεί να 'ναι και κρίσιμη η δουλειά μας, αλλά δεν είναι δημιουργική, δεν είναι παραγωγική. Θέλω όμως να ολοκληρώσω έτσι την σκέψη μου στο πρόβλημα της ευαισθησίας και στα επακόλουθα της ευαισθησίας: όταν υπάρχει μόνον η ευαισθησία και δεν συνοδεύεται από ανώτερη εκπαίδευση, από ανώτερη πολιτισμική πια καλλιέργεια. Και θα μείνω στο παράδειγμα της Σπάρτης και του Διονυσίου Δάφνου.

Είπα ότι το όραμα -ή ο μύθος- του ζακυνθινού αρχείου, υπόκειται στην ψυχολογία και στην ενέργεια του Δάφνου, όταν κάνει το αρχείο της Σπάρτης: ο Λεωνίδας Ζώης, λοιπόν, μπορεί να είναι ένα φανταστικό πρότυπο για τον Διονύσιο Δάφνο και το άλλο να είναι ο πατριωτισμός, που υπαινιχθηκα. Και τα δύο έχουν τα όριά τους: κι αυτό θα ήθελα να επισημάνω, όταν μιλάω για ευαισθησία. Έχουν τα όριά τους. Δηλαδή δεν νομίζω ότι είναι άσχετο το γεγονός ότι το αρχείο της Σπάρτης φυτοζωούσε έως πρόσφατα, περιείχε μόνον ορισμένου τύπου αρχεϊακό υλικό. Είχε μια ορισμένη αντίληψη για την λειτουργία του, δεν λέω ποια, λίγο πολύ είμαστε στο επάγγελμα όλοι, έμμεσα ή άμεσα, και το ξέρουμε. Αυτό είναι προϊόν ακριβώς αυτής της ευαισθησίας, δηλαδή των πηγών που είχαν διαμορφώσει την αρχεϊακή αντίληψη του ιδρυτή του. Δηλαδή στην αντίληψη του Διονυσίου Δάφνου, το αρχείο μιας επιχείρησης, το αρχείο ενός ληστή, το διοικητικό αρχείο της Εφορίας, δεν ήταν αρχεϊακό υλικό, το οποίο θα εισήρχετο στο Ιστορικό Αρχείο της Σπάρτης. Αντίθετα, αρχεϊακό υλικό ήταν οι κώδικες, κι ας τους διεκδικούν κάποιοι άλλοι, ήταν οι κώδικες της Μονής των Θεραπνών κ.λπ.

Η ευαισθησία, λοιπόν, έχει τα όριά της. Και μετά την ευαισθησία, πρέπει να έρθει η κριτική σκέψη. Και νομίζω ότι, στο σημείο αυτό, πρέπει να γίνει μια πολύ σοβαρή συζήτηση και σήμερα να συνεχιστεί αυτή η συζήτηση για τη σχέση του ιστορικού και της Ιστορίας με το αρχείο και την Αρχειονομία. Δεν πρέπει με κανένα τρόπο ο εκμοντερνισμός, η ανακαίνιση των αρχεϊακών μας πραγμάτων να δώσει την εσφαλμένη εντύπωση ότι είναι προϊόν της ανακαίνισης του κράτους. Και στο σημείο αυτό θέλω, σε όσους έχουν αυτό το πρόβλημα της αρχεϊακής ανακαίνισης του κράτους, να μην ξεχάσουν ότι η συνάντηση αυτή είναι προϊόν μιας ιστοριογραφικής προετοιμασίας που έχει γίνει και όχι μιας προσπάθειας της ελληνικής γραφειοκρατίας για να διορθώσει τη μνήμη της.

Η ελληνική γραφειοκρατία δεν ζήτησε ούτε από μας ούτε από τον εαυτό της, καμιά βοήθεια για να διορθώσει και να διατηρήσει τη μνήμη της. Η αρχεϊακή εργασία που γίνεται σήμερα είναι προϊόν πολιτισμικής απόπειρας, που έρχεται από την ιστοριογραφική αίσθηση της προηγούμενης εικοσαετίας ή τριακονταετίας ή δεκαετίας. Επομένως όλο αυτό το καινούργιο προϊόν έχει τις καταβολές του.

Στην προηγούμενη περίοδο, το μεσαιωνικό μοντέλο και ο πατριωτισμός ήταν στη βάση της δημιουργίας μιας αρχεϊακής συνείδησης -φυσικά και ο Βλαχογιάννης κ.λπ.- και κάπου και η λογοτεχνία, πάλι πατριωτισμός, μια λογοτεχνία πατριωτική.

Σήμερα τα αρχεία είναι ένα αίτημα πολιτισμικό, που έρχεται από την ανησυχία του ιστορικού. Κι έτσι, απ' αυτή την άποψη, δεν πρέπει να φτιαχτεί καμία αντιπαράθεση, ανάμεσα στον ιστορικό, που γίνεται αρχειακός, και στον ιστορικό, που γίνεται χρήστης.

Ο αρχειακός ή θα είναι ιστορικός ή δεν θα υπάρχει: για τον απλούστατο λόγο, ότι η Διοίκηση μόνη της έχει τα όριά της. Τη Διοίκηση θα την πιέσουμε εμείς να μεταφέρει έξω από τον εαυτό της το υλικό, που θα είναι χρήσιμο στην ιστορική έρευνα υπό την ευρύτατη πολιτισμική της σημασία. Και δεν πρέπει να ξεχάσουμε καθόλου ότι είμαστε συντελεστές μιας πολιτιστικής ανάπτυξης και όχι συμβολαιογράφοι του Δημοσίου. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε στο έπακρον και την ανάγκη του Δημοσίου να έχει συμβολαιογράφους και την ανάγκη της κοινωνίας να αποταμιεύσει το σύνολο του υλικού, το οποίο παράγει. Αλλά θα το χρησιμοποιήσουμε μέσα σε μια προοπτική πολιτισμική, γιατί αν μείνουμε στην έννοια τη συμβολαιογραφική, θα βρεθούμε μπροστά σε δυσκολίες, τις οποίες έχει η ελληνική γραφειοκρατία και μέσα εκεί υπάρχει ο κίνδυνος να διαλυθούμε. Πρέπει να βρούμε έναν τρόπο να κρατήσουμε την ποιότητα του ιστορικού και το βάρος του αρχειακού.

Αν πάνω σ' αυτό μπορούμε να μείνουμε σύμφωνοι, από κει και πέρα θα βρεθούν όλες οι τεχνικές και όλα τα τεχνάσματα, μέσα από τα οποία θα περάσει αυτό το δύσκολο έργο. Γιατί πραγματικά, θα χρειαστεί να βρεθούν ακόμα και τεχνάσματα για να επιτύχει αυτό το δύσκολο έργο. Πάντως, δεν μπορώ να φανταστώ αρχειακούς, που δεν θα είναι ιστορικοί -και ως εκ τούτου και φιλόλογοι, διότι ο ιστορικός είναι φιλόλογος, δεν ξέρω αν και ο φιλόλογος είναι ιστορικός. Εγώ, δεν μπορώ να φανταστώ ιστορικό που δεν θα είναι φιλόλογος.

Λοιπόν οι αρχειακοί θα είναι ιστορικοί και ως εκ τούτου θα είναι και φιλόλογοι. Αλλά θα έχουν μια ειδική ευαισθησία και θα πάρουν πάνω τους το ειδικό βάρος των πηγών του σύγχρονου πολιτισμού, αν θέλετε να φύγουμε λίγο από την αρκετά φορτισμένη έννοια της Ιστορίας. Αυτή είναι η παρέμβασή μου στο σημείο αυτό.

N. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Σας ευχαριστούμε πολύ. Είναι πλουσιότατη. Μας δώσατε ωραία το περίγραμμα του πίσω οικοπέδου της δουλειάς μας. Μόνο θα πρόσθετα, επειδή είναι ακριβώς υπόθεση ευαισθησίας και τα δύο, μένει να ευαισθητοποιηθεί και ο μεγάλος χώρος των παραγωγών των αρχείων.

Δηλαδή θα έβλεπα ένα χώρο, που κακώς μέχρι τώρα δεν είχαμε σκεφθεί, δεν έχουμε προλάβει να ευαισθητοποιήσουμε. Και είναι η δημόσια Διοίκηση, που πρέπει να ευαισθητοποιήσουμε, όχι μόνο στο ότι «τα χαρτιά της είναι σημαντικά». Είναι κοινοτοπίες κι αυτό ίσως το ξέρει κιόλας, να ανέβει κατά πολύ, και σ' αυτό μπορούμε να συντελέσουμε πάρα πολύ ως Αρχεία και στις επαφές μας με τους συναδέλφους μας του Δημοσίου, ν' ανέβει κατά πολύ το επίπεδο της αντιμετώπισης, της διαχείρισης των χαρτιών στην καθημερινή ζωή των γραφείων.

Νομίζω ότι παραπέμπει ο κύριος Παναγιωτόπουλος περισσότερο στον κύριο Κρεμμυδά, παρά στον κύριο Ασδραχά, στον οποίο θα περάσουμε αμέσως μετά. Οπότε παρακαλώ τον κύριο Κρεμμυδά να συμπληρώσει, μετά από το background που μας έδωσε ο κύριος Παναγιωτόπουλος, τις απόψεις του.

B. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Δεν ξέρω αν παραπέμπει σε μένα. Εγώ μίλησα για τη συγκεκριμένη συγκυρία και νομίζω ότι ο Βασίλης μιλάει γι' αυτό που πρέπει να είναι. Σε μια μελλοντική, ευχόμαστε, Σχολή αρχαιακών, θα έπρεπε να πηγαίνουν και να εκπαιδεύονται και να μαθαίνουν την τέχνη πτυχιούχοι της Ιστορίας: νομίζω ότι αυτό λέει. Εγώ μίλησα γι' αυτό που υπάρχει σήμερα. Κι αυτό έγινε από ένα σημείο και πέρα τυχαία. Από τις ανάγκες κ.λπ. βρεθήκαμε. Επομένως, δεν έχω να πω τίποτα επί τούτου για την ώρα.

N. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Επανερχόμαστε στον κύριο Ασδραχά, ακολουθώντας την σειρά των πρώτων παρεμβάσεων, ο οποίος με τον πάντα μεστό λόγο του, μας παρέπεμψε πράγματι σ' ένα κόσμο πέρα από τη στενή τεχνική της Αρχειονομίας και της Ιστορίας, γιατί η Ιστορία συχνά είναι τεχνική. Μας έβαλε σε μια διάσταση, μας έκανε τους ίδιους ιστορικό αντικείμενο μελέτης πια, μας παρακολούθησε και μας τοποθέτησε, αν κατάλαβα καλά, μεταξύ δύο κόσμων: ο ένας είναι ο κόσμος που υπάρχει και αλλο-

τριώνεται με άλλους όρους, από μια υποανάπτυξη σ' ενός άλλου τύπου οικονομικές σχέσεις, που χωρίς άλλο η αλλαγή επηρεάζει την ίδια μας τη διάσταση, την ίδια μας την επαγγελματική και επιστημολογική διάσταση. Θα τον παρακαλούσα να επανέλθει, δίνοντας περισσότερες ιδέες, μας ενδιαφέρει όλους. Δεν παύουμε ανά πάσα στιγμή να είμαστε αναλυτές της ίδιας μας της συνθήκης. Του δίνω τον λόγο.

Σ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Μιλούσα με αφηρημένο τρόπο για πολύ συγκεκριμένα πράγματα. Περισσότερο για Αρχαιονομία, παρά για Ιστορία. Να μου επιτρέψετε μια παρένθεση σ' αυτό το ιαπωνικό διήγημα, ιαπωνικό διήγημα είναι η ίδια ιστορία ιδωμένη από διαφορετικούς ανθρώπους. Περί της ίδιας ιστορίας μιλάμε όλοι, ο καθένας με τον τρόπο του. Η παρένθεση αρχίζει τώρα.

Ο κόσμος που αλλάζει, έγινε μια αναφορά στα μεσαιωνικά αρχεία. Κατεχοχήν μεσαιωνικό αρχείο, που έχει και συνέχεια τύποις μεταμεσαιωνική, νομίζω στην ουσία μεσαιωνική, είναι τα αρχεία του Αγίου Όρους, που είναι «ανεπίβητα τη γυναικεία φύσει», σ' αυτόν τον κόσμο που αλλάζει. Η κα Νυσταζοπούλου δεν μπορεί να πάει να δει τα αρχεία του Αγίου Όρους, πρέπει να περιμένει την έκδοση, να της φέρνουν μικροφίλμ, σ' αυτόν τον κόσμο που αλλάζει.

Είπαμε ότι πλατύνηκαν τα όρια του ιστορικού, οπότε αυγάτισε και το περιεχόμενο των αρχείων. Ο Βασίλης αναφέρθηκε στα αρχεία των εφοριών κ.λπ. Τα αρχεία είναι νεκρά, μπορούν να γίνουν το σημαινόμενο της Ιστορίας, όπως έγραφε προσφάτως κάποιος. Το σημαίνουν είναι η Ιστορία ως οντολογία, υπό μια προϋπόθεση: ότι υπάρχει ένας λόγος. Ποιος είναι ο λόγος; Θα λέγαμε, με έλλειψη μετριοφροσύνης, ο λόγος του ιστορικού, ο οποίος λέγει «Τίνι τρόπω δει σώζειν τα φαινόμενα». Δεν είναι ο λόγος του ιστορικού, όχι. Είναι ένας γενικότερος λόγος, που μετέχει της φιλοσοφίας, μετέχει της σκέψης γενικά και που μερικεύεται στον λόγο του ιστορικού. Αυτό είναι μια τεράστια κοινοτοπία. Θα δούμε όμως τις εφαρμογές της.

Ο αρχειακός είναι δεδομένος και ο αρχειακός έχει δυνατότητα λήψης αποφάσεων, σχετικά με το τι είναι διατηρητέο και με το τι είναι προς καταστροφή. Αυτά τα πράγματα έχουν περάσει στη νομοθεσία. Εδώ έχουμε μια παρέμβαση του αρχειακού, η οποία είναι το μακρινό απείκασμα, μια αντανάκλαση αυτού του διατακτικού λόγου, στον οποίο αναφέρθηκα προηγουμένως, περασμένη αυτή η αντανάκλαση, μέσα σ' ένα νομικό κατασκευάσμα. Στην ουσία περί τίνος πρόκειται;

Πρόκειται περί μίας παρεμβάσεως η οποία διαστρέφει τον ρου της Ιστορίας. Η πραγματική μας Ιστορία, αναφορικά με την Επανάσταση του '21 είναι εκείνη, όπου ο Βλαχογιάννης δεν υπάρχει, είναι εκείνη η Ιστορία, η οποία δεν θέλει αρχεία. Δεν είναι θέμα τύχης η διατήρηση των μαρτυριών των ανθρωπίνων πράξεων, δεν είναι θέμα τύχης το γεγονός ότι δεν έχουμε τους αρχαίους ελληνικούς οπισμους. Είναι αποτέλεσμα μιας άλλης διαδικασίας.

Η δική μας Επανάσταση του 1821, που οδήγησε σ' ένα κράτος, είχε ως συστατικό στοιχείο την μη διάσωση των αρχείων της, την μη διάσωση του οργανωμένου της λόγου. Αυτό ίσως φαίνεται παράδοξο, παράλογο. Αυτό δείχνει κάτι άλλο όμως: ότι η Ιστορία παίζεται σε πάρα πολλά επίπεδα. Και καθώς έχουμε μάθει ότι χρειάζεται αντικειμενικότητα στην Ιστορία, πρέπει να ξέρουμε τα πράγματα όπως συνέβησαν. Ανασυγκροτούμε τα αρχεία, θα κάνουμε την Ιστορία επί τη βάσει των μαρτυριών της, θα μας διαφύγει κάτι όμως.

Η άρση αυτή της Ιστορίας από τους πρωταγωνιστές της και από τους συνεχιστές της, δεν είναι αληθινή αυτή η Ιστορία. Γιατί στην Ιστορία δεν υπάρχει αντικειμενικότητα.

Όπως βλέπετε, ο αρχειακός δεν είναι μόνο ιστορικός, αλλά είναι και νομοθέτης. Και τώρα πώς είναι δυνατόν ένας άνθρωπος να συνδυάζει όλες αυτές τις ιδιότητες, να ξέρει το διατηρητέο, δηλαδή να παρεμβαίνει στη ζωή; Η φιλοσοφία παρεμβαίνει στη ζωή, δίνει μοντέλα, τα παίρνει η ζωή και οδηγείται στην περεστρόικα. Πολύ καλά κάνει! Λοιπόν, ο αρχειακός καλείται να αποφασίσει για τόσο πολύ σημαντικά πράγματα. Θα μου πείτε έχουμε και κείμενους νόμους, έχουμε διατεταγμένες υπηρεσίες. Τι προβλήματα όμως δημιουργούμε όταν, μη ξέροντας ποια είναι τα ενδιαφέροντα της αυριανής

γενιάς, του αυριανού κόσμου, αυτού του κόσμου που αλλάζει κι εμείς συντηρούμε τα πάντα, δεν καταστρέφουμε τίποτα. Λέμε στις επιχειρήσεις ότι δεν πρέπει να καταστρέφουν τα αρχεία τους, η λογική των επιχειρήσεων όμως δεν είναι αυτή. Και ποια είναι η Ιστορία η αληθινή;

Λοιπόν, είναι ολίγον τι παντοκράτορας ο αρχαιακός, και ολίγον τι παντογνώστης... Βεβαίως, το πρόσωπο αυτό δεν είναι ατομικό, είναι συλλογικό πρόσωπο. Από κει και πέρα, είναι πολύ εύκολο να πούμε ότι την έννοια ιστορικός την αντικαθιστούμε με την έννοια ιστορική παιδεία, η ευαισθησία είναι μέσα στην ιστορική παιδεία, εκεί όπου η παιδεία δεν φτάνει.

Το παράδειγμα των μεσαιωνολόγων, των chartistes, είναι πάρα πολύ ενδεικτικό. Χωρίς αυτούς, δεν θα υπήρχαν ορισμένες σπουδές. Χωρίς τους αρχαιακούς της Βενετίας δεν θα είχαμε τον Σάθα' και δεν θα σταματήσει αυτή η ιστορία, διότι μέσα στον κόσμο που αλλάζει δεν μπορεί να υπάρχουν οι πολυτέλειες των εκδοτών εγγράφων και των αρχαιακών σύγχρονου τύπου, που δουλεύουν με κουμπιά, διότι δεν θα 'χει πλέον πέραση το επάγγελμα των εκδοτών των εγγράφων. Και δεν μιλάμε για πολιτισμούς που μας έχουν σώσει μικρό αριθμό ντοκουμέντων.

Υπάρχουν πολιτισμοί που έχουν μια τεράστια παραγωγή ντοκουμέντων που πρέπει να περάσουν μέσα από τους δρόμους της εκδοτικής. Θα γίνει ένας καταμερισμός, φυσικά. Ανθρώπους που να χειρίζονται τα αρχαιακά δεδομένα επί τη βάση μιας προηγμένης τεχνολογίας, ναι, θα τους έχουμε. Το ζητούμενο όμως, είναι να μην έχουμε χειριστές οι οποίοι εφαρμόζουν έναν λόγο χωρίς να 'χουν συνείδηση του λόγου αυτού. Να μη θεωρούμε ότι οι ιστορικοί έχουν τον πρώτιστο λόγο -δεν έχουν καθόλου τον πρώτιστο λόγο οι ιστορικοί- και να οδηγηθούμε σε μία φιλοσοφικότερη στάση, δεν ξέρω ποια είναι, αλλά που δεν θα βρεις την εύκολη λύση, ότι δεν καταστρέφεται τίποτα.

Διασώζουμε τα πάντα... Με τους νεκρούς τα πράγματα είναι πιο εύκολα, με το χαρτί είναι δυσκολότερα. Τα αρχεία, μες στη διάσταση που τα φανταζόμαστε, θα 'ναι περισσότερα απ' τα νεκροταφεία: τουλάχιστον την υπόθεση των νεκροταφείων τη λύνεις με την καύση των νεκρών, κάνεις οικονομία στον χώρο.

Είμαστε μια μικρή χώρα, έχουμε λίγα χαρτιά με τεράστια παραγωγή χαρτιού και λέμε ότι είμαστε σε θέση να ξέρουμε τι είναι εκείνο που θα είναι, ιστοριογραφικώς, επιχειρησιακό στο μέλλον. Μη τυχόν έχουμε ξεπεράσει τα όρια στην επιβεβλημένη μετριοπάθεια και μετριοφροσύνη;

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Σας ευχαριστώ πολύ' και να λοιπόν που το παζλ-προφίλ του αρχαιακού συμπληρώνεται μ' ένα μεγάλο κομμάτι και μια εξαιρετική διάσταση. Δεν είμαστε μόνο ευαίσθητοι, που πρέπει να εκλογικεύσουμε σπουδάζοντας την ευαισθησία μας, σύμφωνα με την τοποθέτηση του κυρίου Παναγιωτόπουλου. Περνάμε σ' ένα κλίμα πιο... κρύο, το κλίμα της νομοθεσίας και της επιλογής, και τα πράγματα είναι πολύ πιο δύσκολα, μια παρέμβαση άλλου τύπου, που καλούμαστε να ζήσουμε διαλεκτικά μαζί της. Είναι ένα θέμα για περαιτέρω διερεύνηση απ' όλους μας. Ο κύριος Πλουμίδης μας ζητάει πολύ περισσότερα. Δεν φτάνει που πρέπει να 'μαστε ευαίσθητοι, που θα δαμάσουμε την ευαισθησία μας επιστημονικά σπουδάζοντας, δεν φτάνει που πρέπει να 'μαστε νομοθετικά έτοιμοι ν' αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις και του κειμένου ως περιεχόμενο, αλλά και του κειμένου ως όγκο που πολλαπλασιάζεται, αλλά πρέπει να 'μαστε και δάσκαλοι. Παρακαλώ τον κύριο Πλουμίδα να διευρύνει την διαλεκτική αντίληψη του αρχείου, μη ζητώντας μας ωστόσο πάρα πολλά...

Γ. ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ: Ναι, εγώ ήθελα προηγουμένως να πω δυο πράγματα, με βάση του Βασίλη Παναγιωτόπουλου και του κυρίου Ασδραχά την παρέμβαση. Λέμε συνεχώς ο «αρχαιακός έχει ιστορική μόρφωση» και μόνο «αρχαιακός και ιστορικός», αυτή είναι η σύνδεση. Γιατί όχι «αρχαιακός και νομικός», «αρχαιακός και γιατρός»; Δηλαδή πλέον πάμε σε άλλες ειδικότητες.

Βέβαια, όλοι εμείς είμαστε στην ίδια οικογένεια, μας αρέσει να μονοπωλούμε. Βεβαίως, η ιστορική διάσταση ξεκινάει από τις δικές μας σχολές, τις εκπαιδευτικές. Αυτό είναι ένα ερώτημα, που έθεσα, το αφήνω οι συνάδελφοι να το συνεχίσουν ενδεχομένως. Εγώ απλώς έθεσα ένα πρόβλημα, που είναι πρόβλημα γενέσεως ημών των ιδίων, του επαγγέλματός μας, δηλαδή θα έλεγα με τον κύριο

Κρεμμυδά εδώ, ότι πάμε σε ποσοστά πάλι: δηλαδή σε ποια ποσοστά θα πρέπει να είναι ο ιστορικός αρχειακός ή ο αρχειακός ιστορικός. Εγώ δεν βλέπω πάντως κανέναν ιστορικό «σωστό» που να μην ξέρει το αρχείο, το οποίο μελετά και από αρχειακής πλευράς, θα προτιμούσα έναν ιστορικό 100% αρχειακό και θα δεχόμουν έναν αρχειακό που δεν είναι πολύ ιστορικός, ενδεχομένως.

Αν θέλετε τη γνώμη μου, είναι παιχνίδι από κει και πέρα. Θέλω όμως κι έναν αρχειακό, που να είναι ανοιγμένος με την κοινωνία, αυτό που είπα προηγουμένως έναν αρχειακό, που να έχει την κοινωνική αυτή διάσταση την προβολή, που δεν είναι άλλο, παρά η εκπαίδευση, η νέα γενιά. Πρέπει η νέα γενιά να πάρει την ιστορική διάσταση και δεν μπορεί να την πάρει, παρά μόνο μέσα απ' το αρχείο, δηλαδή μέσα από τα τεκμήρια του παρελθόντος.

Δεν είναι το αρχείο μόνον το χαρτί: αρχείο είναι και το παραδοσιακό, το παλιό εργοστάσιο, δεν μιλάμε για τα αρχεία τα δικά μας φυσικά. Πρέπει και το Αρχείο να ετοιμάζεται, να έχει στον νου του τον κόσμο που αλλάζει κι αυτήν την ευρύτερη κοινωνική του εκπαιδευτική αποστολή. Και θα έλεγα εκθέσεις, μια απλή λέξη, να κάνει εκθέσεις. Κι αυτό είναι εκπαιδευτική αποστολή. Αλλά το Αρχείο να πάψει να είναι μουσείο, δεν είναι αποθήκη, δεν είναι μόνο για τον στενό κύκλο των «εχόντων εργασίαν»: δεν είναι μια οικοδομή, όπου μπαίνουν μόνον οι εργολάβοι, εμείς οι ιστορικοί δηλαδή. Όχι δεν είναι αυτό, «οι μη έχοντες εργασίαν, έξω». Εργασία έχει όλη η κοινωνία να μπει στο Αρχείο. Εκεί μπαίνει το εκπαιδευτικό, φυσικά όλοι μας, κάτω στα πανεπιστήμια εργαζόμαστε, θέλουμε να μπει πιο πολύ στο πανεπιστήμιο φυσικά. Γιατί εκεί παράγονται και οι ιστορικοί, οι νομικοί, οι γιατροί. Υπάρχει εξάλλου το μάθημα της Ιστορίας της Ιατρικής. Ο νομικός, αν δεν είναι ιστορικός... όλες οι επιστήμες έχουν ιστορική διάσταση.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστώ πολύ, κύριε Πλουμίδη. Μας δίνετε μια διάσταση που είναι από τις κυριότερες προκλήσεις στο επάγγελμά μας σήμερα. Και πιστεύω ότι απασχολεί πολύ και βαθιά όλους τους συναδέλφους, όλα τα Αρχεία, ακόμα και Αρχεία όπως τα δικά μας, που μόλις έχουν οργανωθεί. Βέβαια, μπαίνει το θέμα «πώς να εκπαιδεύσουμε». Είχαμε μάλιστα μερικές καλές ανακοινώσεις επ' αυτού, που προκάλεσαν πολλές συζητήσεις και πιστεύω ότι και εδώ έχουμε έναν τομέα σκέψης. Να δούμε τα επόμενα χρόνια, επόμενους μήνες, βιαζόμαστε, πώς θα πάνε πιο γρήγορα. Δίνεται και μια άλλη διάσταση. Βεβαίως ο αρχειακός έχει την ιστορική ευαισθησία, δεν είναι στενά ιστορικός.

Β. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Νομίζω ότι κάποια στιγμή το στρογγυλό τραπέζι, θα έπρεπε να γίνει στρογγυλή αίθουσα. Έχουν τεθεί μερικά ζητήματα. Ο κύριος Ασδραχάς έθεσε το ζήτημα της καταστροφής ή μη κάποιων αρχείων ή την επιλογή του φυλασσόμενου αρχειακού υλικού. Αυτό είναι ένα ζήτημα. Είμαι σύμφωνος μαζί του. Μάλλον είμαστε στη μειοψηφία. Δεν καταστρέφουμε τίποτα απολύτως.

Ένα άλλο ζήτημα που τίθεται, είναι το περιεχόμενο, αυτό που λέμε αρχείο. Και μάλιστα, σ' αυτό που λέμε τώρα «στον κόσμο που αλλάζει». Ποια είναι η αρχειακή ύλη; Κάθε κοινωνική ιστορική στιγμή έχει κάποιες συγκεκριμένες νέες απαντήσεις. Ποιο είναι λοιπόν αυτή τη στιγμή και ποιο θα είναι στο μέλλον το ζητούμενο της αρχειακής ύλης, τι θα ψάχνουμε;

Η ίδια η κοινωνία προσφέρει νέες πηγές για την Ιστορία της, γιατί οι όψεις της ζωής της κοινωνίας είναι κατά χρονικά διαστήματα διαφορετικές. Μπαίνει επομένως νέα ιστορική ύλη. Είμαστε έτοιμοι, το ελληνικό Αρχείο είναι έτοιμο να απορροφήσει, να ταξινομήσει και να θέσει στη διάθεση της έρευνας την καινούργια αυτή ύλη; Η ύλη αυτή δεν είναι ανύπαρκτη, δεν θα τη φανταστούμε. Υπάρχει. Είναι π.χ. οι ταινίες της τηλεόρασης, οι αφίσες οι προεκλογικές των κομμάτων. Είμαστε έτοιμοι να οργανώσουμε ένα πρόγραμμα εμπλουτισμού των αρχείων, της αρχειακής ύλης; Διότι αυτό είναι πλέον η κοινωνία μας, αυτό πρέπει να μελετήσουμε και από τώρα, αλλά και αύριο.

Ένας λόγος που λέω «δεν καταστρέφουμε τίποτα», είναι συναφής με αυτά που λέω τώρα. Δεν μπορούμε να ξέρουμε ακριβώς, να υποθέσουμε, τι θα ζητήσει ο ιστορικός ή ο αρχειακός-ιστορικός ύστερα από 100 χρόνια. Ένα νέο ζήτημα.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Σοβαρότατο μάλιστα, το ξέρετε όλοι, το συζητήσαμε αυτές τις μέρες και θα το συζητούμε τους επόμενους μήνες. Μόνο, πάλι για να καθησυχάσω τον κύριο Κρεμμυδά: δεν καταστρέφουμε πια τίποτα. Ορισμένα πράγματα τα καταστρέφουμε σε μικρότερο ή σε μεγαλύτερο βαθμό. Δηλαδή πράγματα από τα οποία -τεκμήρια από τα οποία- διαθέτουμε μεγάλες σειρές, δεν τα κρατάμε όλα, αλλά αυτή τη στιγμή τουλάχιστον η επίσημη αρχειακή πολιτική, η πολιτική των εκκαθαρίσεων είναι να μην καταστρέφεται τίποτα. Κανένα τεκμήριο δεν θα χαθεί. Δεν θα διατηρηθούν όλα στην ίδια κλίμακα, ποσοτικά. Ωστόσο, η προβληματική του κυρίου Κρεμμυδά είναι καίρια. Δεν λύνεται εύκολα, είναι μια διάσταση που θα μας απασχολήσει σε πολλές συναντήσεις και σαν Εφορεία των Γ.Α.Κ. και σε πιο πλατιές συζητήσεις σαν Ε.Α.Ε. Το θέμα μπαίνει για πρώτη φορά στην Ελλάδα τόσο σοβαρά. Μέχρι τώρα, ποτέ δεν συζητήθηκε μια πολιτική εκκαθαρίσεων των δημοσίων αρχείων. Μια μέρα βγήκε ένα διάταγμα, που έλεγε: πριν καταστραφούν έγγραφα, πρέπει να γνωμοδοτήσουν τα Γ.Α.Κ. Το διάταγμα αυτό δεν έδωσε -όπως θα 'πρεπε- μια αφορμή για μια συζήτηση μεγάλη μεταξύ ιστορικών και δημόσιας Διοίκησης, πώς θα αξιολογηθεί αυτό που πρέπει να κρατηθεί. Η παρέμβαση του κυρίου Κρεμμυδά γίνεται εξαιρετικά πλούσια. Θα 'θελα να ρωτήσω τον κύριο Κράους, ως αρχειονόμος θα 'χει πολλά να πει.

Α. ΚΡΑΟΥΣ: Θα πάρω την άλλη άκρη του εκκρεμούς, σε σχέση με αυτά που είπε αρχικά ο κύριος Παναγιωτόπουλος και που ανοίχθηκαν στη συνέχεια και εμπλουτίστηκαν. Θα έλεγα ότι, κατά τη δική μου τη γνώμη, ίσως ο ιστορικός, όπως είπε και ο κύριος Πλουμίδης, δεν μπορεί παρά να είναι και λίγο αρχειακός, γιατί μόνον έτσι θα μπορεί πραγματικά να κάνει τη δουλειά του, χωρίς να καταστρέφει το υλικό από το οποίο κάνει τις έρευνές του. Και ξέρουμε πολύ καλά, πως σε πάρα πολλά Αρχεία, και εδώ και στο εξωτερικό, οι καταστροφές έρχονται από τους ίδιους τους χρήστες, που αγνοούν τους βασικούς κανόνες της διαφύλαξης του υλικού.

Στο δεύτερο σημείο, όσον αφορά τη γραφειοκρατία. Εδώ θα ήθελα να πω, πως μου είναι αδιανόητο να φανταστώ τον αρχειακό, τον αρχειονόμο, χωρίς να τον βλέπω υπάλληλο και μάλιστα στην περίπτωση την ανώτερη, ανώτερο κρατικό αρχηγό μιας γραφειοκρατίας ή κομμάτι μιας γραφειοκρατίας που προσπαθεί να κάνει, να κινηθεί.

Δεν μπορεί να γίνει αλλιώς, χωρίς να ξέρεις. Δεν κάνεις τίποτα άλλο όλη την ημέρα, παρά να χρησιμοποιείς νόμους, να προσπαθείς να κινήσεις όλη αυτή τη μηχανή, και για να τη χρησιμοποιήσεις και να την κινήσεις πρέπει να την ξέρεις πάρα πολύ καλά και πρέπει να είσαι μέσα.

Μιλάμε για τα ελληνικά πράγματα, ξεκινήσαμε από την ελληνική περίπτωση, είπαμε όλη αυτή τη δική μας την εμπειρία, όπου πραγματικά όλα τα αρχειακά πράγματα ξεκινάνε μέσα από τον επαγγελματικό χώρο των ιστορικών. Η Ισπανία, είναι μία περίπτωση όπου, μετά την πτώση του φρανκικού κράτους, η νέα κυβέρνηση πήρε -αυτή τη φορά όχι οι ιστορικοί της αλλά η πολιτική της ηγεσία- πήρε μια πολιτική απόφαση, προφανώς για να χτυπήσει το φρανκικό κράτος, να φτιάξει καινούργιο κρατικό μηχανισμό και μέσα σ' αυτό και αρχεία βέβαια. Όπου έτσι, απ' τη μια μέρα στην άλλη, ξεκίνησαν αρχειακά προγράμματα, στελεχώθηκαν οι αρχειακές υπηρεσίες μ' ένα κόσμο τελείως καινούργιο, που δεν είχε καμία σχέση με την Ιστορία και η Διευθύντρια των Κρατικών Αρχείων της Ισπανίας, σας διαβεβαιώ, δεν έχει καμία σχέση με την Ιστορία. Είναι μια διαχειρίστρια και μια ανώτατη κρατική υπάλληλος και τίποτε άλλο. Αυτό δε σημαίνει πως δεν υπάρχει αποτέλεσμα. Το αποτέλεσμα είναι σχεδόν καταγιστικό: οι Ισπανοί έχουν κατακλύσει όλα τα διεθνή συνέδρια και κάνουν φοβερές δουλειές και έχουν δουλέψει μέσα σ' αρχεία τους με τρομερό τρόπο σε όλα τα επίπεδα, από την ανώτατη κρατική μηχανή, μέχρι τα Τοπικά Αρχεία, παντού. Η ευαισθησία... Πιστεύω ότι αυτού του τύπου η δουλειά ήταν καθαρά πολιτική ευαισθησία. Αυτή είναι η γνώμη μου στην περίπτωση αυτή. Άλλο αν βρέθηκαν διάφορα άλλα πράγματα, που έπαιξαν ρόλο εκεί μέσα.

Και έρχομαι τώρα και στο πιο διεθνές σημείο του συνεδρίου μας, στον κύριο Kesckemeti, ο οποίος από ό,τι κατάλαβα και απ' ό,τι μας είπε είναι και αυτός ιστορικός, ως προς τις σπουδές του. Μας μίλησε όμως με μια γλώσσα -χρησιμοποιώντας βέβαια ιστορικές γνώσεις και ιστορικές αναφορές στον

Δία κ.τ.λ. που δείχνουν κουλτούρα- μας μίλησε όμως μία γλώσσα εντελώς διαφορετική και επειδή έτυχε ν' ακούσω και κάποια κουβέντα που είπε στο ραδιόφωνο, είπε το εξής ωραιότατο: ότι τα αρχεία κατ' αρχάς φυλάσσονται για να εμπεδώσουν δικαιώματα. Κι εκεί έκανε αναφορά στα δικαιώματα του ανθρώπου, προφανώς παλιότερα ήταν τα δικαιώματα της βασιλείας, αργότερα ήταν τα δικαιώματα των κρατών, του ανθρώπου σήμερα. Νομίζω ότι εκεί μπορούμε να βρούμε και μια άλλη λογική.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστώ, Αλέξη. Αν και μπορεί να φοβίσει λίγο η παρέμβασή σου. Έτσι είναι τα πράγματα σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, προς Θεού, ειδικά στη δική μας χώρα με τις δικές της παραδόσεις, μην ξεχνάμε ποτέ το φως που ρίχνει η Ιστορία στην οργάνωση των αρχείων. Είμαστε και χώρα του Σπύρου Λάμπρου, έχουμε πίσω μια έλλειψη τεχνοκρατικής παράδοσης στα αρχεία, αλλά ωστόσο μια μεγάλη σημαντική παράδοση, την οποία δεν πρέπει και να χάσουμε ούτε στιγμή. Και νομίζω ότι είναι η στιγμή για την κυρία Νυσταζοπούλου, που είναι και θεματοφύλακας σε μεγάλο βαθμό αυτής της παράδοσης, να μας μιλήσει για τη δική της εμπειρία.

Μ. ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ: Είναι σωστό αυτό που είπε ο κύριος Κράους, ότι ασφαλώς ο αρχειακός είναι δημόσιος υπάλληλος και είναι ως ένα βαθμό αναγκασμένος να είναι και γραφειοκράτης, ή μάλλον ορισμένοι θα έπρεπε να κάνουν αυτή τη δουλειά. Εκείνο από το οποίο πάσχουμε στα ελληνικά Αρχεία, σε σύγκριση με άλλα πολύ προχωρημένα Αρχεία του εξωτερικού, είναι ακριβώς ότι δεν έχουμε κάνει κατανομή ρόλων, δηλαδή όλοι κάνουμε τα πάντα σε μια υπηρεσία. Κι αυτό το βλέπουμε, όχι μόνο στα Αρχεία, το βλέπουμε και σε άλλα ιδρύματα, στο πανεπιστήμιο π.χ.

Λοιπόν, ασφαλώς υπάρχει ένα τμήμα μέσα στην οργάνωση των Αρχείων που είναι δημοσιοϋπαλληλικό και πρέπει απ' αυτό απαραίτητα να περάσουν ορισμένα στελέχη ή να θεραπεύσουν αυτές τις απαιτήσεις ορισμένοι από τους υπαλλήλους που εργάζονται στα Αρχεία. Αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε και την ιστορική διάσταση του αρχειονόμου -την ιστορική με την ευρύτερη έννοια. Δεν θέλω να πω ότι πρέπει απαραίτητα να είναι οπωσδήποτε ιστορικός αυτός που τα χειρίζεται. Αλλά πάντως υπάρχει αυτή η διάσταση, η καθαρά επιστημονική και πρέπει αυτά τα δύο πράγματα να τα θεραπεύσουμε, να μπορέσουμε να βρούμε τη χρυσή τομή. Και νομίζω ότι εδώ θα μπορούσε να μας βοηθήσει το ξένο πρότυπο. Γιατί, αυτό που είπε ο κύριος Kesckemeti είναι αληθινό και το έχουμε δει, όσοι έχουμε επισκεφθεί ξένα Αρχεία. Εκεί έχουν αρκετά προχωρήσει και έχουν ως ένα βαθμό επιλύσει ορισμένα προβλήματα και θα ήταν πάρα πολύ χρήσιμο να δούμε, να μελετήσουμε αυτούς τους τρόπους, αυτά τα πρότυπα και όσο μπορούμε στην ελληνική πραγματικότητα να τα μεταφέρουμε.

Η Διευθύντρια των Αρχείων της Ισπανίας είναι ίσως πολιτικό πρόσωπο, δεν είναι ιστορικός. Αλλά πάντως οπωσδήποτε περιβάλλεται από επιστήμονες ιστορικούς και άλλους, οι οποίοι θεραπεύουν ορισμένες απαιτήσεις των αρχείων. Γι' αυτό μίλησα για κατανομή εργασίας, λογική κατανομή εργασίας, ώστε να μπορέσουμε πραγματικά να οργανώσουμε σωστά και σύμφωνα με τις σημερινές απαιτήσεις τα Αρχεία.

Θα ήθελα όμως κάτι να πω σχετικά μ' αυτά που είπε ο κύριος Ασδραχάς. Είπε προηγουμένως ότι θα φτάσουμε σ' έναν τεράστιο όγκο υλικού για τις επόμενες γενεές, συσσωρεύοντας όλον αυτόν τον πλούτο των τεκμηρίων, που κάθε μέρα προστίθεται στ' αρχεία. Κι εδώ υπάρχει το πρόβλημα της καταστροφής. Πώς μπορεί ν' αναλάβει την ευθύνη ο αρχειακός να καταστρέψει κάτι, τη στιγμή που δεν ξέρει ακριβώς τι θα χρησιμεύσει για το μέλλον; Είναι η ευθύνη του πάρα πολύ μεγάλη και γι' αυτό συμφωνώ με τον κύριο Κρεμμυδά, ότι δεν μπορούμε να καταστρέψουμε τίποτα. Γιατί οι επόμενοι, αυτοί που θα 'ρθουν και θα το μελετήσουν, θα 'χουν ποικίλα ενδιαφέροντα και σ' αυτά θα πρέπει το Αρχείο ν' ανταποκριθεί.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστώ πολύ. Νομίζω ότι βρίσκετε σύμφωνους και από την αίθουσα και από το τραπέζι. Η παράδοση των μεσαιωνολόγων είναι μεγάλη και είναι κρίμα έστω και μια στιγμή να πάψουμε να καλλιεργούμε τις τεχνικές που μας κληροδότησαν.

Θα σας πω κι ένα παράδειγμα. Κάποτε σε μια συνάντηση αρχειονόμων και ιστορικών, μια συνάντηση αφιερωμένη στα σύγχρονα χειρόγραφα, τα χειρόγραφα της λογοτεχνίας του 20ού αιώνα, ένας Ούγγρος συνάδελφος μιλούσε υπερήφανος για μια μέθοδο νέα που ανακάλυψε το Τμήμα του για να χρονολογεί τα χειρόγραφα απ' το χαρτί. Καταλαβαίνετε -όλοι οι άλλοι ήμασταν μεσαιωνολόγοι- τι γέλιο επακολούθησε όταν ανακάλυπτε την Αμερική μόνος του με ιστοιόφορο ξανά (1981). Δεν υπάρχει μόνο η συμβολική σημασία των μεσαιωνικών μεθόδων, είναι ότι πρόκειται και για κεκτημένα. Κινδυνεύουμε, αν δεν τα καλλιεργήσουμε όπως πρέπει, να ξανακάνουμε τον δρόμο απ' την αρχή. Λοιπόν, ο σεβασμός είναι ακριβώς μια εξασφάλιση της προσοχής αυτής προς αυτά.

Σ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Φοβάμαι μήπως υπάρχει μια παρεξήγηση. Μιλάμε για αρχεία και η λογική των ανθρώπων που μίλησαν οδηγούν στην έννοια του αρχείου, η οποία ξεπερνάει το αρχείο, για το οποίο μιλάμε. Τα αρχεία μιας τράπεζας, ενός δικαστηρίου, ενός υπουργείου [32] δεν έχουν ανάγκη ιστορικού. Έχουν ανάγκη ενός ανθρώπου, που επί τη βάση του συστήματος θα κάνει την κατάταξη -χρονολογική, αλφαβητική, ειδολογική κ.λπ.- και χωρίς να ξέρει και το περιεχόμενο, κονιάζοντας μόνον τις ενδείξεις πάνω στους φακέλους, αν υπάρχουν φάκελοι. Είναι μια από τις πλευρές, ενδεχομένως εκτακτικώς πάρα πολύ μεγάλη, η έννοια της παραγωγής σε γραμμένο χαρτί της γραφειοκρατίας κατά την ταξινόμηση των τεκμηρίων αυτής της γραφειοκρατίας. Αυτό είναι το ένα. Όταν μιλάμε όμως για τα ίχνη του ανθρώπου επάνω στον χώρο του, τότε μπαίνουμε σε μια άλλη λογική. Λοιπόν να ξεχωρίσουμε τα δύο πράγματα. Η δεύτερη λογική είναι εκείνη που κάνει επίκληση στον ιστορικό. Κι όταν λέγω ιστορικό, δεν εννοώ κάποιον άνθρωπο που ξέρει χρονολογίες, που ξέρει τη γεωγραφία κ.λπ., κάποιον άνθρωπο που έχει την αίσθηση του χρόνου. Από κει και πέρα ορισμένου είδους τεκμήρια, θέλουν τον επαγγελματία ιστορικό με τις εξειδικεύσεις του, τις τεχνικές του.

Μια τελευταία επισήμανση: στην οπτική της γραφειοκρατίας υπάρχει μια λογική διατήρησης ή καταστροφής, η οποία αντιστοιχεί στο παρόν της εν λόγω γραφειοκρατίας και η απλή έκφραση «αυτό να πάει στο αρχείο» δηλαδή δεν είναι οργανικό, έχει σαν συνέπεια κάποια στιγμή να ξεκαθαριστεί το αρχείο και να πετάξουν στην άκρη κάποιες υποθέσεις. Η λογική αυτή είναι η λογική της Ιστορίας, ως οντολογίας. Δεν είναι η λογική του ιστορικού, ο οποίος παρεμβαίνει στην Ιστορία. Δηλαδή είναι δύο διαφορετικά πράγματα. Δεν είπα ποτέ «μην καταστρέφουμε τίποτα» όπως είναι η εύκολη λύση να μην καταστρέφουμε. Είπα ένα δεύτερο πράγμα, ότι ο ιστορικός παρεμβαίνει με μία λογική η οποία δεν είναι η λογική της Ιστορίας, είναι η λογική της πράξης. Αυτή είναι η διασάφηση.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Διασάφηση απαραίτητη και με την οποία νομίζω ότι συμφωνούμε όλοι και με την οποία μπαίνει επίσης ένα μεθοδολογικό πρόβλημα, στον καταμερισμό εργασίας, από την ώρα που παράγεται το χαρτί μέχρι την ώρα που γίνεται τεκμήριο.

Γ. ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ: Πότε αρχίζει και πού σταματάει η δουλειά του αρχειοθηκονόμου και από πού αρχίζει, από τη μέση του αρχειοθηκονόμου και μετά του ιστορικού, και πώς; Είναι ένα ερώτημα πλέον. Νομίζω ο κύριος Ασδραχάς...

Σ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Εγώ θα 'λεγα πως δεν υπάρχει μια γραμμική εικόνα του φαινομένου. Ιστορικοί, αν δεν κάνω λάθος, δούλεψαν στα νεκροταφεία, σ' αυτά που εναποθηκεύονταν εν όψει μιας άλλης λογικής, να βρίσκεις τίτλους, να μπορείς να κάνεις γενεαλογίες. Και το αιώνιο παράπονο, «δεν υπάρχουν αρχεία» τι σημαίνει; Ότι θα πρέπει ν' ανοίγεις μια πόρτα και να βρεθείς σ' ένα αραχνιασμένο περιβάλλον με σκληρόβρωτα χαρτιά κ.λπ.

Τώρα πλέον επειδή η ιστοριογραφία, όσο κι αν απογειώθηκε με το τεράστιο θεματολογικό και μεθοδολογικό ανάπτυγμα το οποίο πήρε, ωστόσο καταμερίστηκε, έγινε επάγγελμα, μεταφράζεται σε έργα που πρέπει να τελειώσουν μέσα σ' ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Διδακτορικές διατριβές, μελέτες για την προαγωγή σου στο πανεπιστήμιο, μελέτες που εξυπηρετούν διάφορες άλλες σκοπιμότητες και δεν έχει τον υπαρξιακό, βιωματικό χαρακτήρα, τον οποίο είχε όταν υπερασπιζόταν μεγάλες υποθέσεις. Νόμιζαν οι άνθρωποι ότι υπερασπιζόταν μεγάλες υποθέσεις: ο Παπαρρηγόπουλος, ο Ζαμπέλιος νόμιζαν ότι υπερασπιζόταν μεγάλες υποθέσεις. Τότε ναι, υπάρχει το πριν και το μετά. Τότε υπάρχει η

ανάγκη να έχεις μια ανθρωπομηχανή να σου ετοιμάζει το υλικό για να ανταποκριθείς στις ανάγκες, τις απαιτήσεις μιας ιστοριογραφίας, η οποία δεν υπηρετεί -σαν πνευματική στάση- καλώς νοούμενες σκοπιμότητες, εσύ όμως πρέπει να φτιάξεις την ταυτότητά σου επί τη βάση ενός παραγόμενου έργου μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, και το άγχος της ζωής κ.λπ., τότε λες: «δεν μπαίνω εκεί, όπου προηγουμένως δεν έχει γίνει η διατακτική εργασία, την οποία κάλλιστα μπορεί να την κάνει κάποιος, ο οποίος μισεί την Ιστορία και είναι υποχρεωμένος από τον νόμο να μην καταστρέφει τα έγγραφα». Αλλά τότε γίνεται κάτι άλλο: αυστηρό ωράριο, σου φέρνει τρεις φακέλους μονάχα και όχι τέσσερις, χάνεται το πολιτισμικό παιχνίδι, που υπάρχει πίσω απ' όλα αυτά τα πράγματα.

Ευάγγελος ΑΥΔΙΚΟΣ: Νομίζω ότι έχουν τεθεί σοβαρότατα ζητήματα από το σημερινό τραπέζι που θα βοηθήσουν τόσο τους αρχειονόμους όσο και τους υπόλοιπους επιστήμονες. Και επιλέγω τη λέξη επιστήμονες επί τούτου -και όχι τη λέξη ιστορικός- διότι πιστεύω ότι σήμερα το θέμα ως ξεκίνησε «Αρχειονομία και Ιστορία» έχει μια ευρύτητα, αν δεχτούμε ότι Ιστορία είναι μια ιστορική αντίληψη, μια ιστορική προοπτική, όπου μπορούμε να εντάξουμε και άλλες επιστήμες και όχι όπως εξελίχθηκε η συζήτηση, η οποία περιορίστηκε στην σχέση του αρχειονόμου με τον ιστορικό. Δέχομαι ότι Ιστορία και ιστορικός δεν είναι ταυτόσημα, όπως είπε ο κύριος Ασδραχάς. Πιστεύω ότι σ' αυτό το θέμα ο κύριος Πλουμίδης, αλλά και η κυρία Πελεκίδου στάθηκαν για λίγο, όμως δεν δόθηκε μεγαλύτερη ευρύτητα σ' αυτό το θέμα. Ποιο;

Υπάρχει ένα σφιχταγκάλιασμα, φάνηκε, ανάμεσα στον αρχειακό και τον ιστορικό, ανάμεσα σ' αυτές τις ειδικές, τις επαγγελματικές κατηγορίες. Ο αρχειακός παράγει Ιστορία, μπορεί να δουλέψει ως ιστορικός. Ο ιστορικός και η ιστορική επιστήμη, ως κλάδος, διοχετεύει προς τον πρώτο κλάδο επαγγελματικά στελέχη· πολλοί ιστορικοί γίνονται αρχειονόμοι και, για του λόγου το αληθές, θα μπορούσαμε να κάνουμε και μια επιμέτρηση, μια επιτόπια έρευνα, στη σύνθεση των συνέδρων. Όμως, η Αρχειονομία είναι υπόθεση μόνο του ιστορικού, τα αρχεία και σαν επαγγελματικά;... κάτι είπε ο κύριος Κράους... Τα αρχεία, η σχέση αυτή είναι μονόδρομη; Και δεν ακούγεται η άλλη άποψη: δηλαδή το πώς χρησιμοποιούν οι άλλοι επιστήμονες, κοινωνικοί επιστήμονες, ανθρωπολόγοι, λαογράφοι, κοινωνιολόγοι, ενδεχομένως οικονομολόγοι, τα αρχεία.

Το μεγαλύτερο μέρος του πάνελ σήμερα αποτελείται από επιφανείς ιστορικούς, δεν υπάρχει όμως ένας άλλος επιστήμονας, ένας κοινωνιολόγος ενδεχομένως. Ποια είναι η σχέση; Και βγαίνοντας από δω, πιστεύω -σε μένα που δεν είμαι ιστορικός, και ενδεχομένως και σε κάποιους άλλους φίλους- θα δημιουργηθεί η εντύπωση ότι αυτά τα δύο είναι τόσο σφιχταγκαλιασμένα, που κάθε προσπάθεια να τα αποσυνδέσουμε, θα είναι μάταιη. Θα 'θελα να τοποθετηθείτε και σ' αυτό το ζήτημα.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Έχετε δίκιο. Θα μπορούσαν να αντιπροσωπεύονται και άλλοι κλάδοι σ' αυτό το τραπέζι. Εν τούτοις δεν νομίζω ότι είναι περιοριστική η παρουσία μόνον ιστορικών ή μόνον αρχειονόμων. Από τη στιγμή που έχεις σχέση με μια πηγή, έχεις αυτόματα και μια εμπλοκή.

Β. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Δηλαδή νομίζετε ότι όταν ένας κοινωνιολόγος νομίζει ότι κάνει κοινωνιολογία της επανάστασης του '21, είναι κοινωνιολόγος εκείνη τη στιγμή; Δεν είναι κοινωνιολόγος, είναι ιστορικός. Τώρα, αν το κάνει καλά ως κοινωνιολόγος, αν κάνει καλά την Ιστορία ή όχι, είναι ιστορικός; Ναι ή όχι; Γίνεται κοινωνιολογία της επανάστασης του '21; Για μένα όχι. Και ανάλογα και για άλλες επιστήμες.

Αλίκη ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ: Θα ήθελα να θίξω ένα θέμα, που θα πρέπει να μας προβληματίσει τώρα, που και η αρχειακή υπηρεσία σιγά-σιγά φτιάχνεται και ο αρχειακός αποκτά μια φυσιογνωμία. Αυτό το ερευνητής και αρχειακός.

Θα έπρεπε να θυμηθούμε ίσως άλλες εποχές, όπου ο αρχειακός ερευνητής λειτουργούσε πιο πολύ σαν ερευνητής και λιγότερο σαν αρχειακός και κατέληγε σε φαινόμενα το αρχειακό υλικό να μη γίνεται πάντα προσβάσιμο στους ερευνητές. Δηλαδή εδώ τίθεται το θέμα, τώρα που φτιάχνεται αυτή η υπηρεσία, που φτιάχνονται τ' αρχεία, μήπως σ' αυτή τη συγκεκριμένη μεταβατική περίοδο θα 'πρεπε να στραφούμε λίγο προς την άποψη που ο κύριος Κράους εξέθεσε, να γίνουμε πρώτα καλοί αρχειακοί· και καλός αρχειακός είναι αυτός, ο οποίος θα δουλέψει ευσυνείδητα και θα δώσει με κάθε ειλι-

κρίνεια ανοιχτό το υλικό πρώτα στους άλλους και μετά, αν θέλει ο ίδιος παράλληλα να λειτουργήσει σαν ερευνητής, να το κάνει. Μην καταλήξουμε σε κάποιο κίνδυνο.

Β. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο καλός ιστορικός δεν δίνει στους άλλους το υλικό για να δουλέψουν, ενώ ο καλός αρχειακός το δίνει; Όχι, με συγχωρείτε. Πρόκειται για παρανοήσεις. Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε το πρόβλημα της κουλτούρας και της παιδείας του αρχειακού, αφού εντοπίστηκε το ζήτημα στο σημείο αυτό. Φοβάμαι ότι δεν θα μπορέσουμε να ξεφύγουμε απ' αυτή την έννοια, παρόλο που βλέπω ότι υπάρχουν αντιστάσεις εδώ. Ο αρχειακός είναι ιστορικός. Υπάρχουν αντιστάσεις και έχουν διατυπωθεί από αρκετούς συναδέλφους πάνω στο τραπέζι. Πρέπει να πω ότι ο κύριος Κράους με παρενόησε και ως εκ τούτου δεν υπάρχει θέμα να συζητήσω. Θα επιμείνω όμως στην έννοια της διοικητικής ανησυχίας, της διοικητικής φροντίδας για το υλικό. Αυτό ο κύριος Ασδραχάς το ονομάζει Ιστορία, κι εκεί ίσως παρενοήσατε, ότι δεν εννοούσε Ιστορία αυτό που εννοούσατε εσείς. Ιστορία, εννοούσε την πραγματικότητα, η οποία αδιαφορεί γι' αυτό που νομίζετε εσείς ότι είναι Ιστορία: η οποία καταστρέφει το υλικό της, αδιαφορεί για το υλικό της, η οποία έχει την τάση να αναιρέσει ακόμα και τον εαυτό της. Και είπε, αν κατάλαβα καλά, ότι η ίδια Ιστορία δεν έχει ανάγκη από την ιστοριογραφία της, δηλαδή η ίδια η ζωή δεν έχει ανάγκη από ιστοριογραφία.

Ιστοριογραφία, προσθέτως είναι μία απόπειρα πολιτισμική μεταγενέστερη, είναι μια απόπειρα πολιτισμική μιας συγκεκριμένης κοινότητας. Και έτσι δεν βλέπω καθόλου να αξίζει τον κόπο να κάνουμε συζήτηση τι θα διατηρήσουμε και τι δεν θα διατηρήσουμε, κι εκεί θα συμφωνούσα με τον Ασδραχά ότι θα διατηρήσουμε αυτό που νομίζουμε ότι μπορεί να διατηρήσουμε, αυτό που νομίζουμε ότι μας φτάνει να διατηρήσουμε. Κι εκεί δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Κι εκεί δεν θα διαφωνήσω ούτε με τον Καραπιδάκη, ούτε με κανέναν άλλο ότι η αφετηρία των αρχείων είναι ιστοριογραφικής ή διοικητικής προελεύσεως.

Φυσικά, το αρχείο αφετηριακά είναι ο χρηστικός χώρος διαφύλαξης της μνήμης της Διοίκησης και των φυσικών προσώπων. Αν όμως μέναμε σ' αυτή την αντίληψη του αρχείου, και παρακαλώ πολύ να μη γίνονται παρανοήσεις με τη δουλειά του κάθε επιστήμονα, επαγγελματία ιστορικού ή αρχιτέκτονα ή μηχανολόγου, που φτιάχνει το dossier του. Να μη γίνεται παρανόηση και να μη θεωρούμε αρχείο το υλικό που κάθε επάγγελμα απαιτεί ή ο κάθε επιστήμονας πρέπει να έχει, της δουλειάς του. Αυτό να μη το θεωρούμε αρχείο. Αυτή είναι μια άλλη έννοια, που δεν πρέπει να τη φέρνουμε μέσα εδώ. Το αρχείο είναι ένα πολιτισμικό ίδρυμα και αυτό φαίνεται δηλαδή αν μέναμε στην αρχική προέλευση του αρχειακού υλικού. Το αρχειακό υλικό θα είχε διασωθεί, θα ήταν ένα κυλιόμενο υλικό ορισμένων δεκαετιών, δέκα-δεκαπέντε, πενήντα ετών και μετά την άρση της χρησιμότητάς του θα είχε καταστραφεί. Επομένως, η συντήρηση, η διατήρηση ή όχι του αρχειακού υλικού, είναι πολιτισμική απόπειρα και δεν είναι διοικητική ενέργεια. Θέλω σ' αυτό να συνεννοηθούμε, γιατί βλέπω ότι υπάρχει μια παρανόηση. Και η παρανόηση αυτή έφτασε σε ακραία περίπτωση όταν ο κύριος Κράους και κάποιος άλλος νόμισαν ότι δεν θέλω διαχειριστές. Μα εγώ είμαι φανατικός της διαχείρισης!

Λοιπόν, να μην ξεχνάμε δύο συγκεκριμένα πράγματα: άλλο η διαχείριση του ιδρύματος και άλλο το νόημα του ιδρύματος. Το ίδρυμα, το Αρχείο, είναι ένας χώρος της Ιστορίας, δεν είναι ένας χώρος της Διοίκησης. Είναι ένας χώρος της Ιστορίας και μόνο σαν χώρος της Ιστορίας έχει νόημα και πρέπει να μας απασχολεί κι εδώ: της Ιστορίας, το είπε και ο κύριος Κρεμμυδάς, μη μείνουμε στην έννοια τι είναι Κοινωνιολογία, τι είναι Κοινωνική Ιστορία, αυτή είναι μια άλλη συζήτηση. Είναι ένας χώρος, που οριοθετεί με το υλικό του τον χρόνο. Επομένως ο διαχειριστής, ο συλλογικός διαχειριστής αυτού του χώρου, που είναι ο αρχειακός, είμαστε οι αρχειακοί, είμαστε διαχειριστές των στοιχείων του χρόνου και σαν τέτοιοι, δεν μπορεί παρά να ανήκουμε στην κουλτούρα του χρόνου. Είμαστε φορείς και παραγωγοί κουλτούρας χρόνου. Επομένως, δεν μπορεί να είμαστε τίποτα άλλο, παρά «ιστορικοί».

Βεβαίως εγώ έχω... ιμπεριαλιστικές τάσεις στον χώρο της ιστοριογραφίας, αλλά εδώ θέλω να βάλω μια «σουρντίνα»: δεν το λέω με την έννοια του πανιστορισμού, αλλά το λέω τουλάχιστον από την έννοια της μεθόδου. Ο αρχειακός είναι ιστορικός. Και θα παρακαλέσω πολύ και τον κύριο Καραπιδά-

κη, ο οποίος είναι ο πιο σπουδαγμένος απ' όλους μας στο σημείο αυτό, να μας πει ποιες είναι οι σπουδές του αρχαιακού, σ' όλον τον κόσμο. Γιατί, αν ξέρω καλά, οι σπουδές του αρχαιακού είναι οι σπουδές του ιστορικού, δεν είναι οι σπουδές του διοικητικού υπαλλήλου. Διότι ο διοικητικός υπάλληλος έχει άλλες ανάγκες. Επομένως, να μη δημιουργηθεί η εντύπωση μιας αντιπαράθεσης Διοίκησης και Ιστορίας. Λοιπόν -και θα ολοκληρώσω την παρέμβασή μου με το πρόβλημα της σύνδεσης των δύο αυτών χώρων.

Είπα ότι το ανθρώπινο δείγμα που είναι συγκεντρωμένο εδώ μέσα, είναι ένα προϊόν ιστοριογραφικής ανησυχίας και όχι ανησυχίας της Διοίκησης· δηλαδή, ο Σπύρος ο Ασδραχάς και ο Γεράσιμος ο Νοταράς, που είναι παραγωγοί ενός αρχαιακού ιδρύματος, που λέγεται Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, δεν το έκαναν ως τραπεζικοί που είχαν ανάγκη να διατηρήσουν την ύλη της Εθνικής Τράπεζας, η οποία τους κάλεσε να παίξουν αυτόν τον ρόλο. Το έκαναν αυτό, σαν διανοούμενοι, συγκεκριμένα σαν ιστορικοί, ο ένας λιγότερο ιστορικός και περισσότερο κοινωνιολόγος, ο άλλος περισσότερο ιστορικός, με ευρείες κοινωνικές ανησυχίες. Αυτό που θα μπορούσα να το επαναλάβω και να αφορά το σύνολο των ανθρώπων που είναι εδώ, μηδέ και ανθρώπων που έχουν σχέση με τη Διοίκηση εξαιρουμένων, θα μπορούσα να βγάλω και γι' αυτούς ακόμη ότι προέρχονται από ειδικές ευαισθησίες και όχι από την ευαισθησία της Διοίκησης. Θέλω να επιμείνω στη διάκριση αυτή, ότι τα αρχεία ως ιδρύματα είναι χώρος της Ιστορίας και σαν τέτοιοι πρέπει να αντιμετωπιστούν, με όλες τις συνέπειές τους.

Φυσικά και θέλουμε διαχειριστές, θέλουμε managers, θέλουμε υψηλής ποιότητας προσωπικό, θέλουμε καλλιεργημένους ανθρώπους, θέλουμε ανθρώπους που να έχουν πρόσωπο στην κοινωνία και στην κοινωνία της μεγάλης πόλης και στη Διοίκηση και στην κοινωνία της μικρής πόλης, όπου πρέπει να είναι σημαντικότερα πρόσωπα οι αρχαιακοί και προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να δουλέψουμε. Λοιπόν, υψηλή παιδεία, υψηλή κουλτούρα, συνείδηση ότι είμαστε διανοούμενοι. Δεν είμαστε όργανα της Διοίκησης. Είμαστε διανοούμενοι και μόνο σαν διανοούμενοι θα σταθούμε απέναντι σ' ένα συνολικό φαινόμενο αυτοκαταστροφής, που έχει η κοινωνία και η ίδια η ζωή· και εδώ συνυπογράφω την απαισιοδοξία του Σπύρου του Ασδραχά.

Η ζωή δεν έχει καμιά ανάγκη από Ιστορία, της φτάνει η βιολογία. Αλλά εμείς θα αντισταθούμε σαν κοινωνικές οντότητες, θα αντισταθούμε σ' αυτή τη βιολογική τάση της ζωής να μην έχει Ιστορία και μέσα σ' αυτό τον προβληματισμό βάζω την αρχαιακή απόπειρα και την αρχαιακή δουλειά. Φυσικά χρειάζεται διαχείριση κ.λπ. -δεν το αρνούμαι- και όλες τις ανάγκες. Αν τώρα μια κυρία, μεγάλη διαχειρίστρια, ένας μεγάλος μάνατζερ, μπορεί να διαχειριστεί αυτή την υπόθεση, ουδείς φθόνος. Θέλουμε κι άλλους. Μακάρι να είχαμε κι εμείς και να γλύτωνα ο Καραπιδάκης από ορισμένες δουλειές! Το πρόβλημα δεν είναι αυτό. Το πρόβλημα είναι αν είμαστε στον χώρο της Ιστορίας ή όχι. Μετά ελέχθη κάτι άλλο, και το είπε και ο κύριος Πλουμίδης, δεν συμφωνώ καθόλου. Να μη γίνονται παρανοήσεις: ο νομικός δεν είναι ιστορικός. Πρέπει να έχει ιστορική παιδεία; Βεβαίως πρέπει να [41] έχει και κάποια ιστορική παιδεία, ειδικά ο νομικός. Ο γιατρός δεν είναι ιστορικός. Βεβαίως υπάρχει μια Ιστορία της Ιατρικής, μια εσωτερική Ιστορία της Ιατρικής, η οποία κερδίζει πάρα πολύ από τις μεθόδους της Ιστορίας, όπως κερδίζει και η μέθοδος της δικαστικής πρακτικής. Αλλά αυτές είναι ιδιοτυπίες, είναι ειδικοί χώροι, οι οποίοι δεν πρέπει να μας βγάλουν από το βασικό αντικείμενο, το οποίο είναι η ιστορική κουλτούρα και συγκεκριμένα αυτή η έννοια, η κουλτούρα του χρόνου, και η δουλειά του αρχαιακού ως διαχειριστή αυτής της Ιστορίας του χρόνου. Από κει και πέρα, επειδή η Ιστορία δεν είναι ούτε επιστήμη, ούτε έχει καμιά αντικειμενικότητα -με συγχωρείτε, μόνο για τον εαυτό μου το λέω αυτό και εν μέρει για τον Σπύρο Ασδραχά- και, όποιος θέλει να προχωρήσει, θα έχουμε αυτό το φοβερό πρόβλημα των παλινδρομήσεων και των ανισοτήτων, όπου νομίμως ο Κρεμμυδάς θα λέει «τα θέλω όλα» και νομίμως ο Ασδραχάς θα λέει «δεν θέλω τίποτα». Και όποιος έχει το πάνω χέρι θα ενεργήσει αναλόγως. Θα δούμε ποιος θα νικήσει στο τέλος...

Β. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Τα υπογράφω όλα αυτά. Φοβάμαι ότι η κυρία Νικηφόρου ρώτησε κάτι πολύ πιο πεζό, νομίζω δηλαδή. Διακρίνω έναν φόβο, τον άκουσα να ψιθυρίζεται και λίγο αυτές τις μέρες, μήπως

καταλήξουμε κάτι σαν την αρχαιολογική υπηρεσία, όπου κάποιος, επειδή τυγχάνει να είναι και ιστορικός και να έχει και το αρχείο στα χέρια του, αισθανθεί ιδιοκτήτης του αρχείου ή μέρους του αρχείου και όταν κατόπιν θα πάει ο σκέτος ιστορικός, θα του πει «αυτό όμως το μελετάω εγώ». Περιγράψατε αυτόν τον φόβο ή όχι; Εγώ έχω μια πολύ απλή απάντηση, είναι τόσο πολύ το αρχειακό υλικό, ώστε φτάνει για όλους και μάλιστα και γι' αυτούς που θα 'ρθουν.

Σ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Όταν 15 άνθρωποι, 35 άνθρωποι θ' αρχίσουν να ψάχνουν αν γεννήθηκε στο Φόδελε ο El Greco, τι μου λες ότι υπάρχει αφθονία υλικού, το υλικό είναι νεκρό. Η αφθονία υπάρχει από την ώρα που έχουμε αφθονία σκέψεων!

Β. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Δεν λέμε τίποτα διαφορετικό...

Γ. ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ: Συμφωνώ με τον κύριο Παναγιωτόπουλο αν και είμαστε ολίγον ιμπεριαλιστές, ήθελα να αμβλύνω λίγο το ιμπεριαλιστικό του ιστορικού απλώς, δηλαδή μακάρι να είχε και παιδεία ο νομικός τέτοια σαν τη δική μας και να εμπλουτίσει ως ένα σημείο.

Σ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Λέμε πως είμαστε ιστορικοί, να σκεφτόμαστε σε ποιους οφείλουμε την ύπαρξη μας. Μεγάλοι στοχαστές τι ήτανε, ο Καλλιγιάς τι ήτανε; Άκουσα, το 'λεγε νομίζω ο κύριος Αυδίκος, τα πρακτικά των Δημοτικών Συμβουλίων. Εγώ τα 'μαθα από τον δάσκαλό μου στο Γυμνάσιο, τα 'γράφε η ιστορία της Λευκάδας, διάβαζε φυσικά τα πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου στην Αγγλοκρατία. Όταν δείτε τις τοπικές ιστορίες, θα δείτε ότι υπάρχει ενασχόληση, μέσα σε μια άλλη οπτική, σύμφωνα. Γιατί λέμε ο γιατρός-ιστορικός. Είπε ο Βασίλης για την εσωτερική Ιστορία της Ιατρικής. Υπάρχει και η Νοσολογία -η Νοσογραφία, που είναι μέσα στα αιτήματα του ιστορικού, μόνο που δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα αν δεν είναι γιατρός. Το όλο ζητούμενο; Η κυρία Νικηφόρου είπε κάτι πάρα πολύ σωστό: από την ώρα όπου τα ενδιαφέροντα δεν έχουν ανάπτυγμα, το φαινόμενο των φακέλων του Τμήματος Χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης, που έχουν κατοχυρωθεί στο όνομα του μακαρίτη του Σωκράτη του Κουγέα, θα συνδέονται με μια απαγόρευση, που συνεχίζεται ως τον θάνατο της μεγάλης αυτής προσωπικότητας. Θα 'λεγα ότι όλα αυτά μας παραπέμπουν σε κάτι άλλο, στην ανάγκη της ανακοίνωσης της γνώσης. Εκεί παίζεται το παιχνίδι. Η ανάγκη της ανακοίνωσης της πληροφορίας και το ξεπέραςμα του φόβου ότι κάποιος άλλος θα χρησιμοποιήσει την πληροφορία. Διότι δεν υπάρχουν δύο ιστορικοί που θα χρησιμοποιήσουν την πληροφορία με τον ίδιο τρόπο. Όταν όμως το αιτούμενο είναι η ανακοίνωση και μόνο της πληροφορίας, ε, την ίδια πληροφορία περίπου με τον αυτό τρόπο θα την ανακοινώσουν δύο ή τρεις ιστορικοί.

Κλείνοντας, επανέρχομαι σ' αυτό που έλεγε ο Βασίλης Παναγιωτόπουλος: ότι όλο το παιχνίδι είναι θέμα πολιτισμικής απαίτησης. Και κάνω μια διασάφηση: Κι εγώ τα θέλω όλα. [...] που θέλει να ξεχάσει, δηλαδή γίνεται αντι-ιστορική, τότε η πολιτισμική απαίτηση είναι επαναστατική πράξη· και το λέγω χωρίς να βάλω εισαγωγικά στις λέξεις αυτές. Είναι επαναστατική πράξη, γιατί έχει να κάνει με την αλλαγή των νοοτροπιών.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστούμε κύριε Ασδραχά, κύριε Πλουμίδη. Καμιά άλλη παρέμβαση που μένει να γίνει;

Βασίλης ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ: Αντιλαμβάνομαι ότι λόγω του μεθοδολογικού και τεχνοκρατικού σχεδόν προσανατολισμού του συνεδρίου, δεν υπάρχει πολύς χώρος για θεωρητικές συζητήσεις, πέρα από τα στενά όρια της Ιστορίας. Όμως ένοιωσα ότι η ερώτηση του κυρίου Αυδίκου εξοστρακίστηκε, εξοστρακίστηκε πάνω σ' ένα κέλυφος των ιστορικών, οι οποίοι είναι κλεισμένοι, νομίζω σήμερα τουλάχιστον, στα πλαίσιά τους. Ο κύριος Κρεμμυδάς την απέφυγε κάνοντας μια αναγωγή, δηλαδή ταυτίζοντας τελικά την Κοινωνιολογία με το παρελθόν. Ο κύριος Αυδίκος εννοούσε κοινωνιολογικές μελέτες συγχρονικές. Και η Κοινωνιολογία είναι κατεξοχήν συγχρονική επιστήμη. Υπάρχει η τάση να ταυτίζεται το αρχείο με το παρελθόν. Υπάρχει όμως και αρχείο του παρόντος. Και το παρόν είναι Ιστορία. Λοιπόν όταν μιλάμε για τα αρχεία του παρόντος, νομίζω ότι εδώ είναι πάρα πολλοί επιστήμονες, οι οποίοι μπορούν να έχουν μερίδιο σ' αυτή τη νομή.

Μια πρόσφατη έρευνα που κάναμε στα χωριά της Ηπείρου για την κίνηση τη δημογραφική σ' αυτό τον χώρο, μας έφερε προ των κοινοτικών δημοτολογίων. Εκεί ήταν μια πολύπλευρη αναζήτηση, που μαζί με το αρχείο, είχαμε και την προφορική βοήθεια των ανθρώπων του χωριού· μια άλλη διάσταση η προφορική Ιστορία, ήθελα να γίνει λίγη συζήτηση πάνω σ' αυτό, πάνω στη συγχρονική διάσταση των αρχείων, να μη μείνουμε δηλαδή στην ταύτιση των αρχείων με το παρελθόν. Κατά τη γνώμη μου το παρόν είναι Ιστορία.

Μ. ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ: Νομίζω ότι έχει γίνει κάποια παρεξήγηση σ' αυτό το θέμα. Πρώτα-πρώτα δεν είπε κανείς ότι τα αρχεία είναι παρελθόν, είναι και παρόν, θα είναι και μέλλον. Το είπε ήδη ο κύριος Ασδραχάς. Κανένας δεν απέκλεισε τίποτα, από το παρόν ή από το μέλλον. Και είναι σύγχρονα και τα αρχεία. Το αν λέμε ότι αρχίζουν από παλιά, αυτό δεν αποκλείει ότι συνεχίζονται πάντα. Επομένως δεν υπάρχει εκεί πρόβλημα. Όσο για τον άλλο αποκλεισμό: κανείς δεν υποστήριξε, δεν υπάρχει κανένα κέλυφος, που αποκλείει τους υπόλοιπους. Ο κύριος Κρεμμυδάς απάντησε στον κύριο Αυδίκο. Είπε ότι από τη στιγμή που γίνεται μια έρευνα σ' αρχεία, αυτή η έρευνα έχει μια ιστορική διάσταση, δεν σημαίνει ότι δεν θα πάει να μελετήσει ο λαογράφος ή ο κοινωνιολόγος ή ο νομικός τα αρχεία. Κανείς δεν του το απέκλεισε. Αλλά απ' τη στιγμή που τα μελετάει ή και όταν πηγαίνετε και κάνετε μια μελέτη επιτόπια λαογραφική, έχει την ιστορική της διάσταση αυτή η μελέτη. Δεν σημαίνει ότι αποκλείεται από την Ιστορία. Γιατί τα παίρνουμε λίγο στενά τα πράγματα, κι από τη στιγμή που στενεύουμε τις έννοιες δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε. Επομένως, κανείς δεν απέκλεισε τους μη στενά ιστορικούς. Νομίζω ότι έχει απαντηθεί. Δεν αποκλείει κανένας κανέναν από την πρόσβαση σ' αρχεία. Δεν είναι δικαίωμα, απαίτηση του ας πούμε «επαγγελματία» ιστορικού, δηλαδή αυτού που έχει μόνο ιστορική στενά προετοιμασία. Όχι. Μα ούτε στη θεωρία. Και θεωρητικά μπαίνει.

Σ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Το πρόβλημα είναι κάπου αλλού. Το πρόβλημα είναι να φτιάξει ο λαογράφος τ' αρχεία του. Εκεί είναι το πρόβλημα. Να φτιάξει ο γιατρός τ' αρχεία του, να φτιάξει ο αρχιτέκτονας τ' αρχεία του. Και είχαμε μια πάρα πολύ ωραία ανακοίνωση των πολεοδόμων/αρχιτεκτόνων-μνημειολόγων, οι οποίοι, έχοντας αίσθηση του χρονικού βάθους της δουλειάς τους, εφευρίσκουν τα αρχεία τους. Είπατε συγχρονία. Υπάρχει και μια Ιστορία που είναι συγχρονική, αυτό που λένε σήμερα ζωντανή Ιστορία. Ιστορία του Αλλιέντε, έφυγε η Ιστορία από τον χώρο της δημοσιογραφίας ή της πολιτικής ανάλυσης μέσω ενός κοινωνιολόγου με κατεξοχήν ιστορική παιδεία και ιστορικό προσανατολισμό και φτιάχτηκε περίπου μια σχολή, η ζωντανή Ιστορία: Ιστορία λέγεται.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Η κυρία Πολίτη.

Μαρία ΠΟΛΙΤΗ: Νομίζω ότι δεν είναι το θέμα, όπως είπε ο κύριος Ασδραχάς, να φτιάξει ο λαογράφος τα αρχεία του, ο αρχιτέκτονας τα αρχεία του. Απ' ό,τι είδαμε όλες αυτές τις μέρες, ο κάθε επιστήμονας από το ίδιο αρχείο παίρνει τις δικές του πληροφορίες. Και πιστεύω ότι αυτό εννοούσε και ο κύριος Αυδίκος, ότι εκτός από το θέμα Αρχειονομία και Ιστορία, υπάρχουν μπορεί να πει κανείς για διάφορες επιστήμες: Αρχεία και Γλωσσολογία, θα έλεγα Αρχεία και Λαογραφία, Αρχεία και οτιδήποτε άλλο μπορούμε να πάρουμε πληροφορία και δεν είναι καλλιγραφία, παλαιογραφία, ό,τι θέλετε. Δεν είναι θέμα πρόσβασης του κάθε ιστορικού, αλλά θέμα άντλησης διαφορετικής πληροφόρησης από το ίδιο αρχείο.

Β. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Η αντίρρηση που διατυπώνεται εδώ είναι η εξής: έχουμε να κάνουμε πλέον με ιστορία της γλώσσας και όχι με Γλωσσολογία, έχουμε να κάνουμε με ιστορία της Λαογραφίας και όχι με Λαογραφία. Αυτό είναι. Από την άλλη μεριά, άραγε υπάρχει παρόν; Ποια είναι η διάρκεια αυτού του παρόντος; Και, όπως ακούστηκε και πριν, συγχρονική Ιστορία, Ιστορία όμως.

Παναγιώτης ΓΚΙΑΟΥΡΗΣ: Ένα μικρό προβληματάκι, εξαιρούνται ο κύριος Καραπιδάκης και ο κύριος Κράους: κύριοι ιστορικοί, το πρόβλημα για το οποίο θα κληθούμε από τη Διοίκηση να δώσουμε λύση και απάντηση είναι το εξής: τα Αρχεία, ως υπηρεσίες, τι ρόλο παίζουν; Είναι ο χώρος που συγκεντρώνεται το αρχειακό υλικό, φυλάσσεται και προστατεύεται και κάποιοι τεχνίτες, που έχουν κάποιες ειδικές γνώσεις, πώς το καταγράφουν, πώς το ταξινομούν, το διαθέτουν στη συνέχεια στους ιστορικούς

ή όχι. Ποιους ρόλους μπορεί να παίξει ένα Αρχείο, ως υπηρεσία πάντα του δημόσιου τομέα, προκειμένου να ξεκαθαρίσουμε και να προσδιορίσουμε τα καθήκοντα του αρχειακού; Διότι κάπου εκεί τα πράγματα, αν δεν ξεμπλέξουν έγκαιρα, τα προβλήματα θα υπάρχουν συνέχεια. Δεν είναι θέμα, το θέμα της κουλτούρας και της παιδείας του αρχειακού· είναι δευτερεύον, σοβαρό κι αυτό. Πρωτεύον, όμως, είναι να ξεκαθαριστούν πρώτα τα καθήκοντά του και μετά να δούμε την παιδεία και την κουλτούρα του αρχειακού.

N. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστούμε τον κύριο Γκιαούρη για την μεστή ερώτηση.

B. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Αν δεν ορίσουμε το πρόσωπο, το προφίλ του αρχειακού, δεν μπορούμε να ορίσουμε τα καθήκοντά του. Αυτό είναι δεύτερο, δεν είναι ανάποδα τα πράγματα. Νομίζω όχι. Το Αρχείο το συγκεκριμένο θα το οργανώσει ο αρχειακός. Περιγράψαμε τι πρέπει να είναι τα άτομα, τα οποία θα κάνουν αυτή τη δουλειά που είναι να γίνει. Φοβάμαι πως ναι.

B. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν ξέρω, για μένα δεν υπάρχει πρόβλημα. Δηλαδή, οι επαγγελματικές υποχρεώσεις του αρχειακού δεν μπορεί να είναι άσχετες με την παιδεία του και δεν μπορεί να είναι άσχετες με κάποια γενική αντίληψη για το τι είναι Αρχείο και ποια θα είναι η λειτουργία του στον κόσμο που αλλάζει. Ποια θα είναι η θέση του στον κόσμο που αλλάζει. Ούτε, βεβαίως, θα είναι πολύ διαφορετικό από αυτό με το οποίο μπορεί να το τροφοδοτήσει ο κόσμος που φεύγει, ή ο κόσμος που είναι παρών. Δηλαδή πραγματικά, βρισκόμαστε σε μια διαδικασία ομογενοποίησης του χώρου με τη δημιουργία των νομαρχιακών, των επαρχιακών και ενδεχομένως και λίγο περισσότερων παραρτημάτων των Γ.Α.Κ.

Βρισκόμαστε στη δημιουργία ενός σώματος, λίγο πρόχειρα συγκροτημένου σήμερα, αρχειακών, το οποίο ελπίζω ότι θα διορθωθεί, θα βελτιωθεί εννοώ, περιέχοντας όλον τον κόσμο που εργάζεται σ' αυτό, εξυπακούεται. Βρισκόμαστε σε μια ασάφεια γύρω από την έννοια του κτηρίου, γύρω από την έννοια των υπηρεσιών, γύρω από την έννοια της φύλαξης κ.λπ. Ομολογουμένως, υπάρχει μία φοβερή ασάφεια. Αυτή την ασάφεια δεν μπορούμε να τη διαχειριστούμε χωρίς θεωρία. Το πρόβλημα λοιπόν δεν είναι αν θα ξεκινήσουμε από το προφίλ του αρχειακού, ή από τις υποχρεώσεις του αρχειακού απέναντι στην υπηρεσία, το πρόβλημα είναι αν έχουμε μια συνολική θεωρία για το Αρχείο. Μ' αυτή τη συνολική θεωρία νομίζω θα λύσουμε όλα αυτά τα προβλήματα. Το θέμα της προτεραιότητας νομίζω είναι δευτερεύον, άλλωστε εμείς έχουμε συνεργαστεί και μ' αυτές τις ιδέες που είπε τώρα ο κύριος Γκιαούρης και μ' αυτές που εξέφρασα τώρα εγώ εδώ. Πήγαμε πάρα πολύ καλά. Επομένως, δεν είναι το θέμα μιας σκληρής διατύπωσης, από πού θα ξεκινήσουμε. Το πρόβλημα είναι αν έχουμε μια αντίληψη και μια θεωρία γι' αυτά τα ζητήματα. Αυτήν επεξεργαζόμαστε εδώ και χαίρομαι που ακούγονται πολλές απόψεις. Και μ' αυτό το πνεύμα πρέπει να προχωρήσουμε. Μη μείνουμε στο ζήτημα αν πρώτα θα φτιαχτεί το επαγγελματικό προφίλ και μετά η εκπαίδευσή του. Λίγο πολύ αυτά τα πράγματα είναι και δεδομένα. Δηλαδή το ελληνικό πανεπιστήμιο βγάζει ορισμένου τύπου επιστήμονες, η ελληνική κοινωνία απαιτεί ορισμένου τύπου επιστήμονες κ.λπ. Δεν θα γίνει τίποτα στο κενό, θα γίνει μέσα στις δοσμένες συνθήκες. Θέλω όμως να επιμείνω ότι, σ' αυτές τις δοσμένες συνθήκες, εμείς πρέπει να μπούμε σε μια όσο γίνεται καθαρότερη και πιο επεξεργασμένη θεωρητική αντίληψη. Μη μιλήσουμε τώρα με περισσότερες λεπτομέρειες. Να μείνουμε μόνο στο ότι πρέπει να ψάξουμε για τη πιο σωστή λύση μέσα στις δοσμένες συνθήκες.

Ο κύριος Πλουμίδης μίλησε για τη σύνδεση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και των δυνατοτήτων που προσφέρει το ίδρυμα-Αρχείο γι' αυτή την εκπαίδευση. Και νομίζω ότι στο σημείο αυτό δεν έχουμε καμιά αντίρρηση. Εμείς που πονάμε γι' αυτόν τον θεσμό, πρέπει να δούμε πώς θα βγει αυτός ο θεσμός στην αγορά με τον καλύτερο τρόπο. Υπήρξε μια ανακοίνωση, η οποία έβαλε αυτό το ζήτημα. Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να βγει το αρχείο στην κοινωνία. Αυτό το θέλουμε. Δεν αποτελεί νομίζω αντίφαση, ούτε θα δεσμευτεί ο αρχειακός να κάνει τις δημόσιες σχέσεις της ελληνικής ιστοριογραφίας ή της ελληνικής κουλτούρας, όχι.

Σ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Ήθελα να πω ένα απλό πράγμα: η έννοια, το προφίλ του αρχειακού, είναι δεδομένο. Και όσοι μιλάνε, μας φτιάχνουν νόμους επ' αυτού, πρέπει να λάβουν υπόψη αυτό το δεδομένο. Είναι σαν να πάρεις έναν καρδιολόγο σε μια κλινική και να του απαγορεύσεις να κάνει εγχειρήσεις, γιατί δεν το προβλέπει ο νόμος. Η δουλειά του αρχειακού, και όχι στα σημεία που εκβάλλει στη δουλειά του ιστορικού, είναι δεδομένη: κάνει εργαλεία εργασίας. Αν υπάρχει αιτούμενο, είναι μήπως χρειάζεται να αλλάξουν οι μορφές και τα είδη των οργάνων εργασίας. Φερ' ειπείν, να μη γίνει ποτέ ένας κατάλογος μιας αλληλογραφίας Νομαρχίας με τα εξής στοιχεία: χρονολογία, αποστολέας, παραλήπτης, διότι ο αποστολέας θα είναι ανιαρός, θα είναι πάντοτε Νομαρχία Μεσσηνίας, θα μπει άλλο κριτήριο. Αυτά τα πράγματα είναι τόσο δεδομένα, ούτως ώστε να οδηγούν σε νομικές ρυθμίσεις-πλαίσια. Αν μείνουμε στη λογική ότι φτιάχνουμε νόμους που προβλέπουν το σύνολο μιας υπηρεσίας ενός οργανισμού, τότε είναι επόμενο, δοθέντος του ότι οι νόμοι σε τελευταία ανάλυση τυγχάνουν επεξεργασίας από την πλευρά των νομικών, οι οποίοι έχουν άλλο συλλογιστικό, γίνονται κορσέδες. Ακριβώς αυτό πρέπει να ξεπεράσουμε: γενικοί ορισμοί, και από κει και πέρα η κάθε λειτουργία, η κάθε δραστηριότητα μέσα στο πλαίσιο της υπηρεσίας, είναι δεδομένη εκ των πραγμάτων. Και δεν χρειάζεται να σου πει ο νόμος αν θα κάνεις ευρετήρια και αν τα ευρετήρια θα είναι χειροτεχνικά, κλασικού τύπου ή αν θα είναι επί τη βάση των συστημάτων της πληροφορικής.

Η έννοια ταξινόμησης έχει ήδη κι αυτό το πράγμα μέσα, διότι η ταξινόμηση είναι να τα βάλεις στο ράφι, αλλά να τα κάνεις και χρηστικά. Και δεν χρειάζεται ο νόμος να λέει απολύτως τίποτα. Εγώ δεν φαντάζομαι ένα νόμο που να λέει ποιες είναι οι αρμοδιότητες ενός γιατρού σε μια κλινική' το πολύ-πολύ να λέει ότι είναι επικεφαλής του ακτινολογικού, είναι ακτινολόγος, και σταματάει εκεί. Θα 'ταν κακός ένας νόμος που θα μας έλεγε ποιες είναι οι δουλειές του ακτινολόγου. Γιατί εκεί υπάρχει ο μεγάλος κίνδυνος: στον αυστηρό καθορισμό των καθηκόντων και των δικαιωμάτων. Σκεφθείτε έναν αυστηρό καθορισμό των δικαιωμάτων των πολιτών, θα καταλήξουμε να μην έχει ο πολίτης κανένα δικαίωμα.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Οι πρακτικές, οι πραγματικότητες, αλλάζουν καμιά φορά πιο γρήγορα από τα κείμενα και συχνά χωρίς να υπάρχει πρόβλεψη. Η κυρία Χατζηγιάννη εν πολλοίς απάντησε σ' αυτό το ερώτημα.

Α. ΚΡΑΟΥΣ: Σίγουρα, όποιος έρχεται σ' επαφή με τη Διοίκηση, πονάει. Αυτό είναι γνωστό. Δεν υπάρχει θέμα. Δεν νομίζω ότι είμαι ιδιαίτερα γνωστός σαν μοντέλο διοικητικού υπαλλήλου εγώ. Παρ' όλα αυτά όμως -κι εδώ μπαίνει τρόπος σκέψης για να μη φτάσω στο θέμα διάνοησης- πήγα, είδα, κι έμαθα και σκέφτηκα ότι όντως, τη διαχείριση της πληροφόρησης αυτού του είδους την κάνει ο διοικητικός υπάλληλος. Αυτό είδα μπροστά μου. Και θέλω να πω ένα παράδειγμα: ο υπεύθυνος του Αρχείου της περιοχής Dauphiné στην Grenoble, τι είναι και τι κάνει αυτός ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος αυτός είναι της γαλλικής σχολής της Αρχειονομίας και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο για τα Μεσαιωνικά, ξεκινώντας πάντα από κείμενα πολύ συγκεκριμένα, παλαιογράφοι. Αυτή είναι η κουλτούρα του και αυτή είναι η επιστημονική του ειδικότητα, όσον αφορά το ιστορικό μέρος. Από την άλλη μεριά όμως, μέσα στο Αρχείο απ' όπου έφυγε πριν από δύο χρόνια, -εθεωρείτο το πρότυπο στη Γαλλία- μπορεί κανείς να μπει και να δει τα έγγραφα τα μεσαιωνικά και τα πρώιμα μεσαιωνικά και στο άλλο άκρο τις άδειες οδήγησης που του έδωσε η Νομαρχία πριν από τρία χρόνια. Ένα τέτοιο Αρχείο για να το διαχειριστεί, ο άνθρωπος αυτός έχει ένα χρόνο που τον καταμερίζει μ' έναν ορισμένο τρόπο: τόσες μέρες τον χρόνο θα πάει να κυνηγήσει μεσαιωνικά έγγραφα στα γύρω χωριά και βέβαια τόσους -πολλούς- μήνες τον χρόνο θα ασχοληθεί με το να παίρνει από τη Διοίκηση τα έγγραφα που πρέπει να του παραδώσουν για να μη χαθούν -αυτό είναι ένα άλλο κυνήγι. Και επίσης κάποιο άλλο χρονικό διάστημα θα ετοιμάζει καταλόγους για το υλικό που έχει και στην περίπτωση αυτή των Αρχείων του Dauphiné καταλόγους για τα πράγματα που θα ανοίξουν σε μερικά χρόνια, διότι στη γαλλική νομοθεσία υπάρχουν και χρονικά όρια και στην περίπτωση αυτή, που είναι η καλύτερη, ο χρήστης έχει πρόσβαση σε καταλόγους που του λένε σε πόσα χρόνια θα 'χει πρόσβαση και σε ποιο υλικό.

Όλη αυτή είναι μια διαχειριστική λειτουργία πάρα πολύ προχωρημένη και είναι ένα παράδειγμα. Ίσως σε κάτι παρόμοιο κάποια φορά τείνουμε, δεν υπάρχει θέμα. Και για να επανέλθω σ' αυτό με το οποίο ξεκίνησα, θα 'θελα να πω το εξής: η μαία που ξεγέννησε την Αρχειονομία ή τον αρχειονόμο εδώ, ο ιστορικός δηλαδή, αφού θηλάσει το παιδί, θα πρέπει να το αφήσει να περπατήσει και μόνο του.

Σ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Στη Γαλλία εκκρεμούν προβλήματα απογραφειοκρατικοποίησης περισσότερα φαντάζομαι από κάθε άλλη χώρα, ίσως στην Αγγλία, Ιταλία. Παλιές χώρες με παράδοση, μη παίρνουμε σαν παράδειγμα τι γίνεται στη Γαλλία. Όχι. Στον Καναδά τι γίνεται, στην Αυστραλία, μη τυχόν από εκεί βρούμε καλύτερα παραδείγματα κατανομής αυτών των ρόλων. Για να ασκεί εξουσία ο διοικητής πρέπει να υπογράψει τα σημειώματα για την έξοδο του υπαλλήλου που πήγε να πάρει ένα κουλούρι στον διπλανό φούρνο.

Νέστωρ ΜΠΑΜΙΔΗΣ: Η παρέμβασή μου θα είναι κάπως αποσπασματική γιατί μετά από τόση ώρα τόσο ενδιαφέρουσας συζήτησης, αναγκαστικά θα θίξω ελάχιστα από αυτά που σκόπευα να πω.

Ας αρχίσω διορθώνοντας μια μικρή ανακρίβεια: υπάρχει μια ισχυρή μειοψηφία αυτή τη στιγμή στην αρχειακή υπηρεσία, που δεν προέρχεται από Ιστορικό Τμήμα Πανεπιστημίων: υπάρχουν πολλοί αρχαιολόγοι -και αυτό νομίζω έχει και μια ιδιαίτερη σημασία. Το θεωρώ αρκετά εκμεταλλεύσιμο από την άποψη του τρόπου σκέψης και της μεθοδολογίας.

Η ευαισθησία των ανθρώπων που θέλησαν ν' αποσπασθούν σ' αυτήν την καινούργια υπηρεσία νομίζω είναι δεδομένη γιατί άλλα, από πρώτη όψη, προνόμια σ' αυτήν, πέρα από την αγάπη που μπορεί να έχουν οι ίδιοι απέναντι στην ιστορία μας, δεν νομίζω να υπάρχουν.

Όσο για την επαγγελματική συνείδηση, νομίζω ότι κι αυτή σιγά-σιγά θα διαμορφωθεί με την δικιά σας βοήθεια. Δεδομένου ότι και εγώ προέρχομαι από κάποιο αρχαιολογικό παρελθόν, θα ήθελα να πω ότι στο θέμα της καταστροφής ή διατήρησης των υλικών, διακρίνω μια αρκετά παράλληλη πορεία και στην αρχαιολογική επιστήμη -όπου πάρα πολλά *τεκμήρια*, ενσυνείδητα πλέον, δεν διατηρούνται.

Σε σχέση με το προσωπικό, για το προφίλ του αρχειακού, θα ήθελα να πω ότι πάλι βλέπω κάποια παράλληλη πορεία στο ξεκίνημα με την αρχαιολογική υπηρεσία: γιατί ως ένα βαθμό στα πρώτα χρόνια της κι αυτή αποτελούνταν από ανθρώπους που ήταν ευαισθητοποιημένοι, που λάτρευαν ορισμένα πράγματα αν το θέλετε, και που δεν είχαν καμία ειδικευση πάνω σ' αυτά που αργότερα αναπτύχθηκαν σαν εξειδικευμένοι τομείς της αρχαιολογίας. Και βέβαια σήμερα ένας αρχαιολόγος δεν μπορεί να είναι τόσο πολυπράγμων, όσο ήταν πριν από 100 χρόνια. Νομίζω ότι και η αρχειακή υπηρεσία αναγκαστικά θα περάσει απ' αυτό το στάδιο, δηλαδή των ευαισθητοποιημένων ανθρώπων που για ένα διάστημα θα ασχοληθούν με πάρα πολλά πράγματα, με τα οποία θα τα βγάλουν πέρα όπως μπορούν, μέχρι να έρθει η εποχή που θα υπάρξει μια οργανωτική και επιστημονική ενηλικίωση για να μπορέσουμε και εμείς να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις και τις δικές σας των ιστορικών και όλων των άλλων -τους οποίους γενικότερα θα ονόμαζα ερευνητές- οι οποίοι περιμένουν από μας να τους προσφέρουμε ένα αξιοποιήσιμο υλικό. Ευχαριστώ.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Ευχαριστώ τον κύριο Μπαμίδη, που μας έδωσε την εμπειρία του, που δεν είναι λίγη. Η συζήτηση αποδείχτηκε ήρεμη μεν, πλούσια δε.

Απόστολος ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: Να πω κάτι για να μη θεωρηθεί ότι ορισμένες ερωτήσεις που έχουν γίνει μένουν αναπάντητες, και φυσικά αυτό δεν έχει γίνει σκόπιμα. Εγώ πιστεύω ότι ήδη έγινε μια τομή, έχει ήδη συντελεστεί αυτή η τομή. Ένα παρελθόν και ταυτόχρονα παρόν και μέλλον. Αν υποθεθεί ότι είναι τομή η σημερινή συνάντηση, διαγράφονται σίγουρα κάποιες προοπτικές. Δηλαδή το παρόν του μέλλοντος είναι ακριβώς αυτές οι προοπτικές, αυτοί οι προσανατολισμοί και πιστεύω ότι έχουν αμυδρά τουλάχιστον διατυπωθεί. Όσο για το παρόν του παρόντος, μπορούμε να πούμε ότι τελικά αυτό είναι το παρόν του παρελθόντος, αυτό τελικά είναι η αρχειακή δυναμική, που κι αυτή πάλι μπορώ να πω έχει αποτυπωθεί. Όσο για το παρόν του παρόντος που είπε ότι δεν υπάρχει ο κύριος Κρεμμυδάς,

να κάνω μία ένσταση: αυτό γιατί να μην είναι τελικά οι ίδιοι διοικητικοί υπάλληλοι, που ίσως να ελπίζουμε πως δεν θα 'ναι τελικά το χαρτοβασιλείο, που ανέφερε ο Σπύρος Ασδραχάς. Να 'ναι από ένα παρελθόν, μακρινό βέβαια δεν μπορεί να πει κανένας. Σαφώς υπάρχει ως ένα σημείο και σήμερα το χαρτοβασιλείο.

Αναφέρθηκε -για ν' αρχίσω από τη γεωγραφία τελικά του τραπεζιού- αναφέρθηκε ο Βασίλης Παναγιωτόπουλος σε ευαισθησίες που σημαίνει ότι πριν υπήρχε αναισθησία, αν δεν κάνω λάθος. Σαφώς εδώ πρέπει και αυτό να τονιστεί αντιστρέφοντας τους όρους. Όπως πάλι ο Ασδραχάς ανέτρεψε τον όρο «στον κόσμο που αλλάζει» ή στον «κόσμο που αλλοτριώνεται». Σχετικά με το θέμα τι να καταστραφεί ή όχι, δόθηκαν οι εξηγήσεις οι ανάλογες, με μια προσθήκη, ότι καλύτερα να περισσεύει κάτι, παρά να λείπει. Σχετικά με το θέμα των παρεμβάσεων θα 'θελα κάτι να πω ακόμα σε πλαίσιο προτάσεων.

Δεν αναφέρθηκε καθόλου το θέμα της σύνδεσης του Αρχείου, του οποιουδήποτε Αρχείου, με τη Βιβλιοθήκη. Είναι ένα θέμα που πρέπει να έχει απασχολήσει τα Γ.Α.Κ. Φυσικά όταν μιλάμε για Τοπικά Αρχεία, πρέπει να υπάρχει οπωσδήποτε το ανάλογο, το σχετικό έντυπο. Είναι αδιανόητο να μην υπάρχει βιβλιοθήκη στο Αρχείο. Ανακοίνωση δεν άκουσα, αν και υπήρχαν κάποιοι προβληματισμοί.

Το θέμα της προφορικής Ιστορίας που ανέφερε ο κύριος Νιτσιάκος ίσως θα έπρεπε και αυτό να μας απασχολήσει, το έθιξε η κυρία Καρβελά και ειπωθήκαν στο περιθώριο των συζητήσεων κάποια πράγματα από τον Παναγιωτόπουλο. Δηλαδή, κάπου έχει αφεθεί η υπόθεση, κάπου προχωράει, απ' όσο ξέρω στην Ιταλία ακόμα η υπόθεση κουβεντιάζεται και κυρίως θέματα που αφορούν την πρόσφατη ευρωπαϊκή ή και εθνική Ιστορία σε επίπεδο που θα 'λεγα συγκεκριμένης πολιτικής κατεύθυνσης. Συγκεντρώνονται ήδη στοιχεία από ανθρώπους μιας συγκεκριμένης πολιτικής κατεύθυνσης και μιας παράταξης, που είχε αντιμετωπίσει συγκεκριμένες διώξεις. Αυτό δεν είναι άσχετο και με τη δική μας πολιτική παράδοση.

Ε. ΑΥΔΙΚΟΣ: Όμως δεν απαντήθηκαν τα ερωτήματα που μπήκαν εδώ από μένα και τον κύριο Νιτσιάκο. Φοβόμαστε ότι ταυτίζεται η Ιστορία και ο ιστορικός. Η Ιστορία ναι, ως πραγματικότητα είναι η μήτρα παραγωγής όλων των επιστημών. Ο κοινωνιολόγος όταν παράγει, όταν μελετάει τα φαινόμενα, χρησιμοποιεί την ιστορική γνώση, αλλά δεν κάνει Ιστορία. Πιστεύω λοιπόν, σαν πρόταση, ότι θα πρέπει η Αρχαική Εταιρεία, τα Γ.Α.Κ. σε κάποια άλλη συνάντηση, σε κάποιο άλλο forum, να διευρύνουν το πάνελ της συζήτησης. Διότι η αντίληψη από την οποία διέπεται το συνέδριο, αλλά και τα Γ.Α.Κ., είναι ο σφικτός εναγκαλισμός ανάμεσα στους ιστορικούς και τους αρχαιακούς.

Β. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Δεν θα απαντήσω, απλώς θα πω ότι εγώ θεωρώ ότι έχω πλήρως απαντήσει.

Μ. ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ: Αυτό ήταν και το θέμα του συνεδρίου αυτήν τη φορά. Δεν μπορούν να λυθούν όλα τα προβλήματα τώρα, ούτε να απαντήσουμε σε όλα τα θέματα.

Ν. ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ: Συζητήσεις θα γίνονται και στα επόμενα χρόνια, οι ερμηνείες δεν τελειώνουν ποτέ και νομίζω ότι θα έχουμε την ευκαιρία να τα ξαναπούμε διευρύνοντας όπως είπατε το πάνελ των θεμάτων μας. Θα έβαζα τη συνάντηση κάτω από τον τίτλο μιας ανακοίνωσης, γιατί εκεί περίπου καταλήξαμε. Ορίσαμε τον αρχαιακό υπάλληλο ως διαχειριστή της πληροφορίας της πολιτιστικής ζωής. Κυρίαρχη φυσιογνωμία της συνάντησής μας αναδείχτηκε το προφίλ του αρχαιονόμου με την ευρύτερη έννοια, του υπαλλήλου που εργάζεται στα Αρχεία. Ορίζοντας το προφίλ του, ορίσαμε σε μεγάλο βαθμό και τις αρμοδιότητές του. Θα δούμε πώς προτάθηκε να γίνει και να διευρύνει την πολιτιστική του παρέμβαση. Ως προς την διαχείριση της ιστορικής πληροφορίας, υπάρχουν μερικές πρωτοτυπίες και όχι στις προτάσεις των ανακοινώσεων οι οποίες μας παραπέμπουν όλες σε ένα μεγάλο άνθρωπο των αρχείων μας, για χρόνια παραγνωρισμένο και που δεν μας έχει αφήσει πάντα σύμφωνους με την ποιότητα της δουλειάς του. Ωστόσο ήταν, αποδεικνύεται από αυτό το συνέδριο, από τους σημαντικότερους. Είναι ο Κωνσταντίνος Διαμάντης, προκάτοχός μου. Δεν άφησε ομόφωνο τον επιστημονικό κόσμο ως προς την ποιότητα των ευρημάτων του. Μας αφήνει όμως σήμερα ομόφωνους όλους ως προς την ουσιότητα της παρέμβασής του. Είναι ο πρώτος άνθρωπος που έδω-

σε στη δημοσιότητα σχεδόν το σύνολο του υλικού των αποθηκών των Γ.Α.Κ. και των ιδιωτικών συλλογών που φυλάσσονταν εκεί. Προηγήθηκε πολύ, με τον τρόπο του, πολλών επαναστάσεων στην πληροφορία και κατά πολύ του Νόμου 1599 περί δικαιωμάτων του πολίτη και γνωστοποίησης των διοικητικών εγγράφων. Θα τον χαιρετήσω από εδώ, διότι από αυτόν πηγάζει η ιδέα, πρωτότυπη για τα ελληνικά πράγματα, αφενός της οργάνωσης της γενικής απογραφής υλικού, που γίνεται αυτήν τη στιγμή σε όλα τα Αρχεία και που για τα Γ.Α.Κ. δώσαμε και τα πρώτα αποτελέσματα που μας παρουσίασε η κυρία Μέρου, δηλαδή τις εργασίες που είχε επιτελέσει με τον κύριο Ηλία Ξενοφών ο οποίος δυστυχώς δεν βρέθηκε μαζί μας. Στο ίδιο πνεύμα παρέμβαση και αποκάλυψη επί του συνόλου των συλλογών μας, αφήνοντας προσωρινά τα αναλυτικά ευρητήρια, ήταν και η ανακοίνωση της κυρίας Γραμματικάκη, η οποία πιθανόν να κούρασε ορισμένους, το λέω απερίφραστα, διότι ήταν πολύ τεχνική και ακολουθούσε τη σειρά των ραφιών και φοριαμών του Αρχείου της. Επειδή ήταν κουραστική ήταν σημαντική. Το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών είχε κάνει κάποτε μίαν αποστολή στη Ρόδο. Δεν μπόρεσε να δει από αυτό το αρχείο τίποτα. Όχι επειδή δεν του επέτρεψαν να δει μόνο, αλλά επειδή ήταν απολύτως αδύνατο να δεις τίποτα εκεί μέσα. Τα αρχεία καταλάμβαναν τον χώρο που μας έδειξε σε slides η κυρία Γραμματικάκη, από το πάτωμα μέχρι το ταβάνι. Όχι μόνο δεν ξέραμε τι αρχεία υπάρχουν, αλλά ήταν αδύνατο να πάρουμε ένα χαρτί, διότι ήταν σωροί, μέσα στους σωρούς υπήρχαν σκουπίδια, πτώματα μικρών ζώων και άλλα τέτοια πράγματα. Λοιπόν εγώ θεωρώ δυναμική την απογραφή του Ιστορικού Αρχείου Δωδεκανήσου, διότι ήταν από τα μεγαλύτερα της χώρας, μετά από τα Γ.Α.Κ. της Κέρκυρας, της Κεφαλονιάς και της Μακεδονίας, το μεγαλύτερο και από τα πιο ενδιαφέροντα αρχεία και σύγχρονα και για μια ξένη κατοχή, το Αρχείο Δωδεκανήσου. Η κυρία Γραμματικάκη υπήρξε μεθοδική και μας έδειξε ότι και στη χειρότερη περίπτωση υπάρχει μια μέθοδος και την ευχαριστώ και πάλι από εδώ. Μια λοιπόν στάση ως προς τη διαχείριση της πληροφορίας είναι οι γενικές απογραφές. Αλλά και σε αυτή οφείλουμε πολλά στον κύριο Διαμάντη. Ο πρώτος που έκανε στην Ελλάδα πίνακα διατηρητέων και καταστρεπτέων από ιστορική άποψη εγγράφων, ανεξαρτήτως των κριτηρίων -αυτά διευρύνθηκαν- ήταν ο κύριος Διαμάντης. Έχει δημοσιευτεί σ' έναν από τους τόμους των Γ.Α.Κ. Εδώ βλέπουμε ότι η μέθοδος επεκτείνεται, εκτός από τα αρχεία τα δημόσια τα οποία έχουν ομολογουμένως προχωρήσει σ' αυτήν την κατεύθυνση περισσότερο από τα άλλα, διότι υπάρχει το Δημόσιο πίσω που είχε πιέσει. Ακούσαμε με μεγάλη χαρά την ανακοίνωση του κυρίου Παντελάκη για τα αρχεία των επιχειρήσεων. Βλέπουμε τη μια μέθοδο που μας ανέπτυξε η κυρία Παππά, την οποία καλλιεργούμε ιδιαιτέρως στα δημόσια αρχεία, να επεκτείνεται και στα αρχεία των επιχειρήσεων. Νομίζω ότι και εκεί ο χώρος των εκκαθαρίσεων θα δώσει πλούσιες εμπειρίες, τις οποίες θα διασταυρώσουμε για μια συνολική και εθνική αντιμετώπιση των κριτηρίων εκκαθάρισης.

Διαχείριση της πληροφορίας. Μα δεν μπορεί να υπάρχει πληροφορία, όλα τα αρχεία είναι αυτό, αν δεν ελέγξουμε, δεν απογράψουμε τα αρχεία που γεννιούνται. Μιλήσαμε κάπως για συγχρονική στάση και διαχρονική στάση. Και ν' απαντήσω λίγο στον κύριο Αυδίκο με τη σειρά μου, συνδέοντας την απάντησή μου με το θέμα της επισήμανσης των ενεργών αρχείων. Δεν υπάρχει παρόν, ο χρόνος πλέον πάει πολύ γρήγορα. Το χθες είναι ήδη ιστορία. Η συγχρονικότητα είναι πολύ σχετικό και το άπιαστο από όλες τις επιστήμες. Μια μελέτη δημογραφική έχει αξία για ένα μήνα, δύο μήνες, μια μέρα μπορεί να πέσει μια ατομική βόμβα και ν' αλλάξει όλα τα στατιστικά δεδομένα της σύγχρονης έρευνας. Είναι προβλήματα, όπως λαογράφοι και κοινωνιολόγοι τα ξέρετε καλά. Σ' εμάς το πρόβλημα της συγχρονικότητας των αρχείων είναι μεγάλο. Για μας δεν υπάρχουν ιστορικά αρχεία, σύγχρονα αρχεία, ενεργά, ημιενεργά αρχεία. Υπάρχει παραγωγή χαρτιού την οποία πρέπει να ελέγχουμε και μάλιστα με λίγα μέσα στην Ελλάδα. Διότι έλεγα χθες στον κύριο Kecskemeti ότι, για να απογράψουμε τα αρχεία του Ελληνικού Δημοσίου, χρησιμοποιήσαμε στα Γ.Α.Κ. δύο υπαλλήλους για τέσσερις μήνες. Βέβαια δεν έχουν τελειώσει ακόμα. Και στα περιφερειακά Αρχεία χρησιμοποιήσαμε τους προϊσταμένους (που δεν είναι πάρα πολλοί), δηλαδή με ένα προσωπικό πολύ λιγότερο απ' ό,τι διαθέτει το Υπουργείο Προεδρίας και με λιγότερο κύρος, έχουμε φτάσει να έχουμε πληροφορί-

ες που ούτε το ίδιο το Υπουργείο Προεδρίας δεν διαθέτει για τις υπηρεσίες του. Δεν το λέω για να πω ότι δουλεύουμε γρήγορα. Δεν δουλεύουμε γρήγορα, ό,τι μπορούμε κάνουμε, είναι για να πω ότι δεν υπάρχει στ' αρχεία παρόν και παρελθόν. Υπάρχουν χαρτιά που παράγονται, πρέπει να ξέρουμε πού βρίσκονται, πόσα είναι και από εδώ και μετά να οργανώσουμε την εργασία μας για την πλήρη ή την καλύτερη διαχείριση της πληροφορίας, που είναι οι απογραφές, τα συνοπτικά ευρετήρια. Δεν θα γίνουν όμως τεχνικώς, τα έχουμε αναλύσει αυτά εν πολλοίς σ' άλλες συναντήσεις, και φυσικά το όλο πνεύμα δίνεται στο δημοσίευμα των Γ.Α.Κ. του οποίου και από εδώ παρακαλώ τις ατέλειες να συγχωρήσετε.

Το συνέδριο αυτό θα μπορούσε να διαβαστεί και με μια σημειολογία. Ήταν το συνέδριο των συναντήσεων. Ο κύριος Kecskemeti συνάντησε τον κύριο Παναγιωτόπουλο 20 χρόνια αργότερα, μετά την ίδρυση του CIBAL. Ο κύριος Kecskemeti συνάντησε την κυρία Νυσταζοπούλου η οποία ξέρει τη σύζυγό του, που είναι ελληνίστρια. Τα Κρατικά Αρχεία συναντήθηκαν με τα Αρχεία των Τραπεζών. Ήταν ένας παράλληλος δρόμος που για πολλά χρόνια δεν υπήρχε καμιά επικοινωνία του ενός με το άλλο. Οι δύο μεγάλες παραδόσεις οι αρχειακές σήμερα, τα Γ.Α.Κ. και τα Τραπεζικά Αρχεία σχεδόν αγνοούντο, συναντηθήκαμε και δεν μπορώ παρά να το χαιρετήσω, να το χαρώ ιδιαίτερα. Χάρηκα πολύ με την ανακοίνωση του κυρίου Νοταρά και του κυρίου Συνοδινού, που είδαμε ξαφνικά ότι η υπόθεση αρχεία είναι πολύ κοινή, περίπου τα ίδια προβλήματα είναι, περίπου οι ίδιες μέθοδοι στις οποίες καταλήγουμε όλοι και φαντάζομαι στο εξής η επικοινωνία θα 'ναι πλούσια και δεν υπάρχει κανένας ιμπεριαλισμός ούτε καμιά παραπάνω τεχνογνωσία στους μεν ή στους δε. Μπαίνουμε όλοι κάτω από την ωραία σκέπη της διαχείρισης της πληροφορίας και της αξιοποίησής της, εδώ είναι η παρέμβαση στην πολιτιστική ζωή. Η Τράπεζα το έχει δείξει άλλωστε. Από το ένα περνάμε γρήγορα στο άλλο. Νομίζω ότι η παράλληλη πορεία στο μέλλον θα είναι πολύ πλούσια και το συνέδριο ήταν μια καλή απόδειξη.

Οι συναντήσεις συνεχίζουν σε αυτό το συνέδριο. Συναντηθήκαμε με τον κύριο Τσελίκα. Ο κύριος Τσελίκας με τα Γ.Α.Κ. δεν είχαν τα καλύτερα ραντεβού πάντα. Έχω και ένα ανέκδοτο. Κάποτε δούλευα στην Κέρκυρα και είχα απολυθεί. Θα 'φευγα σε μερικές μέρες. Με είχαν διώξει κακήν κακώς κάτω από δύσκολες συνθήκες κ.λπ. Κατέφθασε λοιπόν ο κύριος Τσελίκας και ήθελε να κάνει κινηματογραφήσεις. Αισθανόταν και αυτός το ίδιο διωκόμενος με μένα. Έκανε κρύο, το Αρχείο ήταν απαίσιο. Και χαίρομαι που μετά από χρόνια ξανασυναντιόμαστε με πολλές μεθόδους και νέες, με μια συνεργασία' άλλωστε, στο επίπεδο των Γ.Α.Κ. έχουμε ήδη συνεργαστεί και πιστεύω ότι έτσι παύουν μερικές παρεξηγήσεις, οι οποίες μας είχαν κουράσει πολλά χρόνια. Όλοι την ίδια δουλειά κάνουμε και πρέπει συνεχώς να βρίσκουμε τρόπο να την εξυπηρετούμε χωρίς να δηλητηριαζόμαστε, χωρίς να υπάρχει ανταγωνισμός. Στο κάτω-κάτω δεν παύουμε να 'μαστε κάτω από την μεγάλη και ωραία σκέπη των ανθρωπιστικών επιστημών, του ουμανισμού, όπως λέγαμε παλιότερα. Τα άλλα ήταν τεχνικά, όπως το πώς αξιοποιούνται γρήγορα τα αρχεία των επιχειρήσεων. Και εδώ, οι μέθοδοι που παρουσιάστηκαν από τις Τράπεζες και από τα Γ.Α.Κ. φάνηκαν αποτελεσματικές. Τόσο στη δουλειά του Αρχείου Βόλου, που χρησιμοποίησε μεθόδους Γ.Α.Κ. στην αξιοποίηση των αρχείων του Επιμελητηρίου και μιας εταιρείας, όσο και στις Τράπεζες όπου εκτός από αρχεία και διαχείριση αρχείων κλασικού τύπου, έχουμε εμπειρίες τεκμηριωτικού υλικού.

Σε αυτό το κλίμα, μπαίνουμε και στα συμβολαιογραφικά αρχεία που είναι σε μεγάλο βαθμό ανακάλυψη των βενετολόγων' άλλωστε υπενθυμίζω τον πλούτο των επτανησιακών αρχείων σε συμβολαιογραφικά και τη σχετική φτώχεια των δημοσίων αρχείων σε συμβολαιογραφικά. Η φτώχεια οφείλεται σε νομοθετικό κενό που δεν ξέρω αν είναι εύκολο να το καλύψουμε. Πάντως, από πλευράς Γ.Α.Κ., προς το παρόν απογράφουμε. Εκείνοι που χρειάζονται να δουλέψουν σε συμβολαιογραφικά αρχεία που δεν είναι κατατεθειμένα σε δημόσια, μπορούν, μην το ξεχνάνε, να απευθύνονται στους συμβολαιογράφους. Αν βρίσκουν δυσκολίες, μπορούμε ως Γ.Α.Κ. να παρεμβαίνουμε και να εξηγήουμε τη σημασία και την πρόσβαση στην πληροφορία.

Τα ιδιωτικά αρχεία είναι μεγάλο πρόβλημα και μικρό πρόβλημα, ίσως ψεύτικο πρόβλημα. Όχι μόνο η διάσπαση στην ορολογία που χρησιμοποιήθηκε. Ο κύριος Τσελίκας ήταν λίγο αυστηρός και λίγο παραδοσιακός. Του πάει, αλλά για να αποφύγουμε τέτοιες δύσκολες συγκινήσεις, απλοποιούμε ως εξής το πρόβλημα: λέμε οικογενειακά, συμβολαιογραφικά, και αποφεύγουμε το *ιδιωτικό*, ώστε να μην έχουμε ποτέ πρόβλημα ορολογίας. Έχουμε τόσα άλλα ζητήματα ως Αρχεία και έχουμε και προβλήματα ορολογίας και αυτό είναι ένα θέμα για αργότερα. Νομίζω ότι, για τα ιδιωτικά αρχεία, πολύ συγκεκριμένες λύσεις μας δώσανε η κυρία Βάρδα και η κυρία Νικηφόρου. Θα μπορούσαν να συνεργαστούν και να δημοσιεύσουν κάτι χωριστά ή μαζί, μια πιο επεξεργασμένη άποψη για το πώς να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα στο μέλλον. Δεν είναι πρόβλημα, είναι πώς να οργανώσουμε την πληροφορία που είναι διάχυτη, διότι τα ιδιωτικά αρχεία ποτέ δεν θα συγκεντρωθούν από κρατικό ή μη κρατικό φορέα. Παντού θα υπάρχουν αρχεία ιδιωτικά και πάντα θα υπάρχουν στις Βιβλιοθήκες, θα υπάρχουν στις ιδιωτικές συλλογές -είτε αυτές είναι ημιεπίσημες ή ανεπίσημες. Αυτό που μας μένει, είναι μια μεγάλη τράπεζα τεκμηρίωσης: να ξέρουμε πού θα τα βρίσκουμε και τι τομείς καλύπτουν. Τουλάχιστον αυτή είναι η άποψή μου.

Στο πρόβλημα για τις σιωπές δεν θα σταθώ πολύ, διότι εκεί φεύγουμε πια από την Αρχειονομία την αυστηρή. Μπαίνουμε πιο πολύ στην προσέγγιση του τεκμηρίου, στην ανάγνωση. Ατέλειωτο και μεγάλο θέμα που εξαρτάται όχι από την ύπαρξη αρχείων -για να θυμίσω μια φράση του Ασδραχά- αλλά από την ύπαρξη ιδεών. Το πώς γίνονται κατανοητά, το πώς εκμεταλλευόμαστε τα δεδομένα τους, εξαρτάται από τη φαντασία, από την δυνατότητα να έχουμε ιδέες. Φαντάζομαι ότι ο Βολταίρος θα ήταν ένας εξαιρετικός ερευνητής διότι είχε πολλές ιδέες. Θα φώτιζε ιδιαίτερος τα κείμενα. Προχτές μου είπε ένας φίλος, κλασικός φιλόλογος, ότι ο Βολταίρος ήταν από εκείνους που κατανόησαν καλύτερα από τον καθένα τον Πίνδαρο. Τα ελληνικά του δεν ξέρω αν ήταν καλά, αλλά σίγουρα ένας άνθρωπος με ιδέες καταλαβαίνει πράγματα που εμείς, συχνά κουρασμένοι από την διαχείριση, δεν μπορούμε να έχουμε τις καλύτερες αναγνώσεις. Δεν ντρεπόμαστε γι' αυτό, δεν είναι πάντα και μόνο η δουλειά μας.

Πάντως, στην συνεδρίαση που ήταν αφιερωμένη στην ανάγνωση των τεκμηρίων, βγήκαν όλοι κερδισμένοι. Σίγουρα πολύ κερδισμένοι. Πρώτα από όλα, τα νέα παιδιά που μας παρουσίασαν με σχετικά άγνωστο υλικό πολύ πρωτότυπα θέματα. Είδαμε το τι μπορεί να αλιευθεί μόνο από τις αιτήσεις διαβατηρίων από ένα μικρό αρχείο καθημερινής ζωής στην Ήπειρο, από τις συγκρούσεις των στρατευμάτων Ιταλών και Ελλήνων, και από την άλλη μεριά μας έδωσαν την δυνατότητα να ονειρευτούμε. Αυτές οι σκέψεις πάνω στα προβλήματα και τις σιωπές, όπως όταν η κυρία Μπαφούνη ονειρεύεται -και κάνει καλά- ποσοτική Ιστορία βασισμένη σε συνολική εκμετάλλευση στοιχείων πάνω στα τοπικά ιστορικά αρχεία, τέτοια όπως τα δημοτολόγια και τα μαθητολόγια που είναι χαρακτηριστική πηγή.

Δεν μπορώ βέβαια παρά να θαυμάσω την τεχνικότητα μερικών νέων συναδέλφων για τον τρόπο με τον οποίο παρεμβαίνουν στα φορολογικά κατάστιχα -είναι πια κήμα- και σε θεσμούς του κράτους. Το πρόβλημα των θεσμών βγήκε οξύ άλλωστε από αυτήν την συνάντηση. Εδώ θα μιλήσω για το μεγάλο πρόβλημα της Ιστορίας στην εκπαίδευση, που παρουσιάστηκε τόσο με τον κύριο Αντωνίου όσο και με πιο συγκεκριμένο τρόπο από την κυρία Αδαμοπούλου. Αλλά ένα άλλο πρόβλημα της Ιστορίας των θεσμών, το μεγάλο που μας ανέδειξε με καθηγητικό τρόπο η κυρία Αβδελά και η κυρία Ζαράβινου: το σωφρονιστικό από τη μια μεριά σύστημα, καθόλου μελετημένο στην Ελλάδα, και μένουν πάρα πολλά να γίνουν, και φυσικά το κατεξοχήν θέμα -ομολογώ ότι του έχω και μια αδυναμία- της διοικητικής Ιστορίας. Φαντάζομαι ότι έχουμε πολύ μέλλον. Στην Αρχαική Εταιρεία ή σε εταιρείες άλλες ιστορικές, μπορούν να γίνουν υποεπιτροπές για μελέτες τέτοιες. Η ελληνική Διοίκηση είναι άγνωστη και πολύ περισσότερο το σωφρονιστικό μας σύστημα, και το τελευταίο μάλιστα δεν μπορώ να πω ότι δεν πέρασε και μια συγκίνηση μέσα από την αίθουσα, όταν παρουσιάζονταν τεκμήρια που μας παρέπεμψαν σε πολύ πρόσφατες στιγμές της Ιστορίας μας και όχι πάντα την καλύτερη ανάμνηση.

Τα κατασκευασμένα αρχεία. Πάλι δεν θα σταθώ πολύ, είναι μεγάλο το θέμα, προσφέρονται σε συγχύσεις. Είναι φυσικό στην αρχή να γίνονται συγχύσεις. Ακόμα πολλοί άνθρωποι θα συγχέουμε τι είναι τεκμήριο, τι είναι έγγραφο, τι είναι αρχείο. Ωστόσο και οι τέσσερις ανακοινώσεις, από εκείνη της Καβάλας, που είναι μια εμπειρία που συνδυάζει και την προσπάθεια οργάνωσης Αρχείου και την προσπάθεια γνώσης της ιστορίας της περιοχής και ταυτόχρονα είναι κατασκευασμένο αρχείο, από την ανακοίνωση της κυρίας Τσιρικτίδου μέχρι τις πιο προχωρημένες κατά πολύ της κυρίας Καλαφάτη και των κυρίων Παπαδόπουλου-Μέλιου, νομίζω ότι και εδώ έχουμε έναν τομέα πολύ πλούσιο. Οφείλουμε πάρα πολλά στην εμπειρία των Τραπεζών. Θα παρακαλούσα να τα κωδικοποιήσουμε όλα αυτά, να τα δώσουμε περισσότερο στο κοινό και τα Τοπικά Αρχεία και τα Γ.Α.Κ. Έχουμε πολλά -ίσως όχι ακόμα αυτήν την χρονιά, αλλά σ' ένα-δύο χρόνια θα μπορούμε να τ' αντιμετωπίσουμε- έχουμε πολλά να κερδίσουμε από τις εμπειρίες της εις βάθος εκμετάλλευσης στοιχείων αρχείων, ιδίως όταν αυτές στηρίζονται στις ταχύτερες μεθόδους εκμετάλλευσης της πληροφορίας που μας προσφέρει σήμερα η τεχνολογία.

Τα κτήρια και η συντήρηση τεκμηρίων είναι ο πόνος. Ο πόνος για όλους μας, διότι εκεί δεν αρκεί η καλή γνώση της δουλειάς του αρχειακού για να κάνουμε κάτι, αλλά εμπλεκόμαστε με την παρέμβαση μεγάλων οργανισμών του Δημοσίου όπως ο Ο.Σ.Κ., όπως οι Τεχνικές Υπηρεσίες και υποφέρουμε από άλλες αδράνειες, από άλλες δυσκολίες. Εν τούτοις, αποδείχτηκε από τη συζήτηση για τα κτήρια ότι έχουμε και στελέχη υψηλού επιπέδου, πολύ υψηλού επιπέδου, όπως ο κύριος Δημακόπουλος, όπως και ανθρώπους εξαιρετικά καλής θέλησης, έτοιμους να αφιερώσουν από την επαγγελματική τους ζωή να αποκαλύψουν αυτό το μεγάλο και άγνωστο θέμα, το κτηριακό πρόβλημα των Αρχείων. Είδατε τη σημασία τους σε διεθνές επίπεδο, όπως την υπογράμμισε πολύ έξυπνα και διακριτικά ο ξένος καλεσμένος μας, ο κ. Kecskemeti. Δεν μας μένει παρά να αρχίσουμε πιο σοβαρά τον διάλογο. Οι τεχνικοί ν' ακούσουν τους αρχειακούς και οι αρχειακοί να καταλάβουν τα προβλήματα των τεχνικών που, όπως μας είπε και η κυρία Μαυροθαλασσίτου και ο κύριος Δημακόπουλος, είναι πολλά. Συχνά θέλουν να ενεργήσουν γρήγορα και αποτελεσματικά και δεν μπορούν. Δεν οφείλεται μόνο ή πάντα σε αυτούς. Πάντως, τους ευχαριστούμε για την προσπάθειά τους και ελπίζουμε το μέλλον να επιφυλάξει καλύτερες συνεργασίες.

Συντήρηση και φθορά του τεκμηρίου. Ήταν πολύ ωραία συνάντηση. Είχαμε λίγο κουραστεί και δεν απολαύσαμε τον κύριο Γκλίνο. Κι εδώ ο τομέας είναι πάρα πολύ δύσκολος και έχουν όλοι δίκιο. Δεν μπορώ παρά να θαυμάσω την ακρίβεια των μεθόδων που εκφράστηκαν και με μια ακρίβεια λόγου από την κυρία Κωνσταντίνου και την κυρία Σκεπαστιανού -αλλά μάλλον η κυρία Σκεπαστιανού είναι λίγο νεότερη. Από την άλλη πλευρά, δεν μπορώ να μη θαυμάσω και την αυτοθυσία, που τόσο γραφικά -και επίτηδες γραφικά- μας έδωσε ο κύριος Γκλίνος. Και σεις, όπως οι ιστορικοί και οι αρχειονόμοι και οι λαογράφοι, είστε ένας κόσμος κάτω από την ίδια σκέπη, τη σκέπη του σεβασμού του παλιού, του σεβασμού του πράγματος που άγγιξε ο χρόνος. Είναι κρίμα να χαθείτε σε μια διαφωνία μεθόδων, όταν ο στόχος είναι ίδιος. Περιμένουμε πάρα πολλά από σας και θα κάνουμε ό,τι μπορούμε από πλευράς διοίκησης οργανισμών, χρηματοδοτήσεων, να απασχολήσουμε τους μαθητές σας, να δώσουμε δυνατότητες σταδιοδρομίας, διότι σας έχουμε κυριολεκτικά ανάγκη. Όχι μόνο επειδή μας προετοιμάζετε την πηγή για να την εκμεταλλευτούμε ιστορικά, αλλά διότι το επάγγελμά σας είναι το ίδιο σημαντικό, αν όχι σημαντικότερο, από το δικό μας. Και το χαρακτηρίζει μια ευαισθησία και μια τρυφερότητα θα έλεγα, που σας φέρνει ανάμεσα στους καλλιτέχνες στους οποίους δεν μπορούμε παρά να σταθούμε με αγάπη και βαθιά-βαθιά εκτίμηση. Το μόνο που θα ευχόμουν είναι να μην πέσετε σε παγίδες που έχουμε πέσει, που είναι οι παγίδες των σχολών και των στενών αντιλήψεων πάνω στη δουλειά.

Τέλος θα ευχαριστήσω τους συμμετέχοντες, αυτούς που πήραν μέρος στη στρογγυλή τράπεζα. Η εμπειρία όλων τους είναι πλούσια, είτε από τα μακρινά στον χρόνο αρχεία της Πάτμου, είτε από τα μέχρι χθες περιφρονημένα τεκμήρια όπως εκείνα που αφορούσαν αφίξεις και αναχωρήσεις πλοίων,

είτε από τα πλούσια βενετικά αρχεία και την ιστορία των θεσμών στη βενετοκρατούμενη Ανατολή, είτε ως στοχαστές της Ιστορίας, μα-όπως ο κύριος Κράους- και του χαρτιού. Σας ευχαριστώ όλους σας και σας παρακαλώ τα επόμενα χρόνια να μείνετε μαζί μας και στα Γ.Α.Κ. και στις Τράπεζες και στην Αρχαική Εταιρεία, να εκφραστείτε μέσα από τα περιοδικά μας, μέσα από τις διαλέξεις μας για να αντιμετωπίσουμε έναν κόσμο στον οποίο η πληροφορία έχει αλλάξει τα πάντα, που ο χρόνος τρέχει πολύ γρήγορα, που οι ρυθμοί είναι επαναστατικοί.

Σας ευχαριστώ όλους εκ μέρους της Εταιρείας.

ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΝΕΑ

Αθήνα, 18 Οκτωβρίου 1990

Αριθμός 1.

Δελτίο του Προσωρινού Διοικητικού Συμβουλίου της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Συνάντηση της Πρέβεζας.
- Διεθνή Νέα.
- Νέα της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας.
- Αρχαικά.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Στις 12-16 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε η πρώτη συνάντηση Αρχειονομίας στην Πρέβεζα που οργάνωσε η Ελληνική Αρχαική Εταιρεία, τα Γ.Α.Κ. και ο Δήμος Πρέβεζας. Στη συνάντηση συμμετείχαν 160 σύνεδροι από διάφορους χώρους: Πανεπιστημιακοί καθηγητές, ιστορικοί, κοινωνιολόγοι, εκπαιδευτικοί, συλλέκτες και κυρίως αρχαικοί από Δημόσια και Ιδιωτικά Αρχεία.

Το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων αντιπροσώπευσε ο Διευθυντής του Κάρολος Keeskemeti. Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων εκπροσώπησε η κ. Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου και ο κ. Γ. Πλουμίδης.

Η Υφυπουργός Καλλιόπη Μπουρδάρα και η Αναπληρώτρια Υπουργός Άννα Φαρούδα-Μιενάκη έστειλαν χειροποίητα μηνύματα. Ήταν παρούσες και οι τοπικές αρχές. Οι μεγάλοι άξονες γύρω από τους οποίους κινήθηκαν οι ανακοινώσεις των συνέδρων ήταν η οργάνωση και το θεσμικό πλαίσιο των Δημοσίων Αρχείων, οι μέθοδοι αρχειονομίας (επισημάνση και συγκέντρωση υλικού, εκκαθαρίσεις, απογραφές, ευρετήρια), ο πολιτιστικός ρόλος των αρχείων και των υπηρεσιών τους, η αναδιοργάνωση των Τοπικών Αρχείων, το θεσμικό πλαίσιο των Ιδιωτικών Αρχείων και η συλλογή τους με ιδιαίτερες αναφορές στα Αρχεία των κοινωνικών θεσμών (σύλλογοι και σωματεία εργαζομένων).

Ειδικότερο τμήμα των ανακοινώσεων συγκρότησαν οι αναφορές στα Αρχεία των Τραπεζών και επιχειρήσεων (ιστορικό της οργάνωσης τους, προβλήματα συγκέντρωσης του υλικού τους, εννοιολογικές αντινομίες όπως γενικό-ιστορικό αρχείο, γενικά-αναλυτικά ευρετήρια, εκκαθαρίσεις κ.α.).

Η συνάντηση έθεξε προβλήματα ανίχνευσης και κατανόησης των αρχαικών πηγών και τα σημεία συνάντησης των ιστορικών με τους αρχειονόμους.

Η τελευταία ημέρα της συνάντησης αφιερώθηκε σε μια συζήτηση στοργγυλής τραπέζης στην οποία έγιναν παρεμβάσεις των: Σπ. Ασδραγά, Αλ. Κράους, Βασ. Κρεμμυδά, Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, Βασ. Παναγιωτόπουλου, Γ. Πλουμίδη και Ν. Καραπιδάκη.

Η συνάντηση εκτιμήθηκε ως επαγγελματική. Για πρώτη φορά όπως παρατήρησε και ο ξένος εκπρόσωπος τα προβλήματα της οργάνωσης αρχείων αντιμετωπίστηκαν από εκείνους που εργάζονται σε αυτά.

Η νέα αντίληψη για τα αρχεία, ότι δηλαδή θα πρέπει να θεωρούνται τεκμήρια διακίνησης της πληροφορίας και όχι τεκμήρια μουσειακής αξίας, καταγράφεται στα θετικά αποτελέσματα της συνάντησης. Πρόκειται για μια αντίληψη που επιβάλλει κι ένα νέο ρόλο στις αρχαικές υπηρεσίες: αυτές μετατρέπονται σήμερα σε διαγεγραμμένους τόπους της ιστορικής πληροφορίας όσο και της διοικητικής.

Για να υπηρετηθεί ο νέος αυτός στόχος χρειάζονται νέα ευρετήρια, αποτελεσματικές μέθοδοι εκκαθάρισης, ολοκλήρωση της εκπαίδευσης των αρχαικών και ανακάλυψη νέων οριζόντων για τα αρχαικά ενδιαφέροντα.

Συνάντηση αρχειονομίας
«Τα ελληνικά Αρχεία στον κόσμο που αλλάζει»

Πρόγραμμα

ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΕΦΗ ΠΑΡΠΑΡΙΝΟΥ

Οργάνωση και διαχείριση Αρχείων στην Κύπρο

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΚΙΑΟΥΡΗΣ

Οργανωτικά και λειτουργικά θέματα των Κρατικών Αρχείων

ΝΕΣΤΟΡΑΣ ΜΠΑΜΙΔΗΣ

Ιδιαιτερότητες-οργάνωση-προοπτικές του Μόνιμου Τοπικού Ιστορικού Αρχείου Άρτας

ΘΕΟΠΙΣΤΗ ΧΑΤΖΗΠΑΠΑ

Η αναδιοργάνωση του Αρχείου Βέροιας

ΕΛΕΝΗ ΖΑΡΑΒΙΝΟΥ

Τα αρχεία των Φυλακών Αίγινας

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΕΞΑΔΑΚΤΥΛΟΥ

Τα αρχεία Ανταλλαξίμων

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΚΟΡΟΛΟΓΟΣ

Οι συλλογές του Μονίμου Τοπικού Ιστορικού Αρχείου Λεωνιδίου

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΥΡΙΑΚΟΥ-ΓΑΣΠΑΡΗ

Το αρχείο των Τεχνικών Υπηρεσιών του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΕΡΟΥ - ΞΕΝΟΦΩΝ ΗΛΙΑΣ

Η προβληματική, οι εμπειρίες και τ' αποτελέσματα της γενικής απογραφής αρχειακού υλικού των Γ.Α.Κ.

ΜΑΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ

Η απογραφή του Ιστορικού Αρχείου Δωδεκάνησου

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΓΑΣΠΑΡΗΣ

Το Αρχείο του Πρωτάτου: προβλήματα καταλογογράφησης

ΑΜΑΛΙΑ ΠΑΠΠΑ

Η εκκαθάριση δικαστικών αρχείων

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ

Η επισήμανση των ενεργών και των ημιενεργών αρχείων

ΒΑΣΩ ΚΟΛΥΒΑ

Αρχειακή ορολογία στην ελληνική γλώσσα

ΚΑΛΛΙΑ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ

Ο αρχειακός υπάλληλος ως διαχειριστής της ιστορικής πληροφορίας και της πολιτιστικής ζωής

ΑΡΧΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΝΟΤΑΡΑΣ

Το Ιστορικό Αρχείο της Ε.Τ.Ε.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΓΓΛΕΣΗ

Αρχείο Γ. Σταύρου. Προσεγγίσεις και δυναμική

ΖΗΣΗΣ ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ

Η τήρηση των Αρχείων της Ε.Τ.Ε. από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα

ΑΛΕΞΗΣ ΚΡΑΟΥΣ

Τραπεζικά συνδικαλιστικά αρχεία (ΟΤΟΕ, ΣΥΕΤΕ, ΣΥΤΕ)

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΝΙΚΟΥ

Το Αρχείο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Βόλου (πώρα Επιμελητήριο Μαγνησίας) 1919-1973. Η εισαγωγή του στο Τ.Ι.Α.Θ.

ΑΙΓΛΗ ΔΗΜΟΓΛΟΥ

Το αρχείο της Ανωνύμου Βιομηχανικής Εταιρείας Γκλαβάνη (περίοδος λειτουργίας: 1895-1980)

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Αρχεία επιχειρήσεων και Ιστορία επιχειρήσεων

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ΤΣΕΛΙΚΑΣ

Μικροφωτογραφίες αρχείων από το Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο του Μ.Ι.Ε.Τ.

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Το συμβολαιογραφικό αρχείο Δελβινακίου Ιωαννίνων

ΑΓΑΘΗ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗ

Προσημειώσεις του αρχείου του Υποθηκοφυλακείου Πατρών

ΜΑΝΩΛΗΣ ΔΡΑΚΑΚΗΣ

Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων: Ληξιαρχικό τμήμα

ΕΛΕΝΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Το αρχείο Δημοτολογίου του Δήμου Πειραιά

ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΑΛΙΚΗ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ

Η συλλογή και η οργάνωση των ιδιωτικών αρχείων

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΒΑΡΔΑ

Οικογενειακά και προσωπικά αρχεία: προβλήματα εντοπισμού και καταγραφής

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΙΤΗ-ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗ

Διαπροσωπικές σχέσεις στα ιδιωτικά αρχεία

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ - Θ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ-ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Το αρχείο Καζάζη: ανέκδοτα έργα

ΣΟΦΙΑ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Το αρχείο Σ. Α. Κουμανούδη

ΒΑΛΕΝΤΙΝΗ ΤΣΕΛΙΚΑ

Ο Αντώνης Μπενάκης ως συλλέκτης αρχείων

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΙΩΠΕΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΑΦΙΡΗ

Αρχεία και Ιστορία

ΔΡΟΣΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΣ

Προβλήματα και σιωπές των αρχειακών πηγών, 15ος, 20ός αιώνας

ΧΡΙΣΤΟΣ ΛΑΝΔΡΟΣ

Από το αρχείο στην ιστορία του θεσμού

ΔΑΥΪΔ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ιστορίες της εκπαίδευσης και αρχεία: παραλείψεις, σιωπές, ανακρίβειες (συγγνωστές και μη)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΦΟΥΝΗΣ

Ποσοτική Ιστορία και Τοπικά Ιστορικά Αρχεία

ΑΝΤΩΝΙΑ ΜΑΡΜΑΡΕΛΛΗ

Τα φορολογικά κατάστιχα της περιόδου της Βενετοκρατίας του Ιστορικού Αρχείου Κυθήρων

ΜΑΡΘΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Αρχείο Μητροπόλεως Ιωαννίνων, Ιερά Μονή Δουρούτης Περιστεράς

ΝΤΙΝΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Η Ανωτέρα Δημοσία Σχολή Εμποροπλοιάρχων Ύδρας: ιστορική αναδρομή και το αρχείο της Σχολής

ΑΓΝΗ ΤΣΙΡΚΑ

Αποδημίες, διαβατήρια στο αρχείο Γενικής Διοίκησης Ηπείρου 1928-1929

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΥ

Αρχείο Γενικής Διοίκησης Ηπείρου: συντάξεις πολέμου 1927

ΕΦΗ ΑΒΔΕΛΑ

Το αρχείο του Ταμείου Συντάξεων Δημοσίων Υπαλλήλων

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΚΑΤΣΑΣ

Η πρώτη εγκατάσταση προσφύγων στην Ήπειρο

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΒΕΛΑ

Προφορική Ιστορία

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΑΡΡΑ

Από το σχέδιο στην ιστορία της κτηριακής πολιτικής του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΜΕΛΙΟΣ - ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Το αρχείο της Lake Corais Company. Το πέρασμα από ένα συμβατικό αρχείο σ' ένα αρχείο τεκμηρίωσης

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ

Τα συστήματα πληροφορικής στην ιστορική έρευνα: εφαρμογές στο Ιστορικό Αρχείο της Ε.Τ.Ε.

ΕΛΕΝΗ ΚΑΛΑΦΑΤΗ

Αρχείο Ιστορικών και Οικοδομικών Συστημάτων (ΑΡΙΣΤΟΣ) - Ένα πρόγραμμα ιδιότυπης ιστορικής τεκμηρίωσης

ΣΟΦΙΑ ΤΣΙΡΙΚΤΖΙΔΟΥ

Ιστορικό Αρχείο Καβάλας. Δημιουργία και εξέλιξη

ΚΤΙΡΙΑ ΑΡΧΕΙΩΝ

ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η σχεδίαση νέων και η χρήση παλαιών κτηρίων για τη στέγαση αρχειακού υλικού στην Ελλάδα: η περίπτωση του κτηρίου των Γ.Α.Κ. στο Ψυχικό και των Αγγλικών Στρατώνων Πεζικού στην Κέρκυρα

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΓΑΒΑΛΑ

Μία νέα λύση στο πρόβλημα στέγασης των Αρχείων

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΙΑΚΟΣ

Η εμπειρία ενός χρόνου στη διερεύνηση του προβλήματος στέγασης του Ιστορικού Αρχείου

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΦΘΟΡΑ ΤΕΚΜΗΡΙΟΥ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΕΛΤΙΚΟΓΛΟΥ

Παθολογία χάρτου, προβληματισμοί και σκέψεις για τη σωστή διαφύλαξη και διάσωση του αρχειακού υλικού

ΙΩΑΝΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Πρόβλημα φθορών και συντήρηση αρχειακού υλικού: δύο διαφορετικές αρμοδιότητες

ΜΑΡΙΑ ΣΚΕΠΑΣΤΙΑΝΟΥ

Συντήρηση και φθορά του τεκμηρίου

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΚΛΙΝΟΣ

Τα προβλήματα των ιστορικών εγγράφων: οι τρόποι και τα υλικά συντήρησής τους

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ

Μία μέθοδος συντήρησης εγγράφων

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΝΑΚΗΣ

Προβλήματα συντήρησης στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

ΛΙΤΣΑ ΜΠΑΦΟΥΝΗ

Αρχειονόμος: «Ποντικός» παλιών εγγράφων ή εσωστρεφής ιστοριοδίφης

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Αρχειονομία και Ιστορία, μια προβληματική

Συμμετέχουν:

ΣΠΥΡΟΣ ΑΣΔΡΑΧΑΣ

ΑΛΕΞΗΣ ΚΡΑΟΥΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Αλφαβητικός πίνακας εισηγητών

ΑΒΔΕΛΑ ΕΦΗ, Ιστορικός

ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ ΝΤΙΝΑ, Ιστορικό Αρχείο Ύδρας

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ, Ιστορικό Αρχείο Δήμου Πειραιά

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ-ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ Θ.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΔΑΥΙΔ, Γ.Α.Κ.

ΑΣΔΡΑΧΑΣ ΣΠΥΡΟΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου Paris I

ΒΑΚΑΤΣΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ, Ηπειρωτικό Αρχείο, Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων

ΒΑΡΔΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ, Τμήμα Αρχείων Γενναδείου Βιβλιοθήκης

ΓΑΒΑΛΑ ΚΑΛΛΙΟΠΗ, Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Σπάρτης

ΓΑΣΠΑΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, Κ.Β.Ε./Ε.Ι.Ε.

ΓΚΙΑΟΥΡΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ΥΠ.Ε.Π.Θ., Τμήμα Ιστορικών Αρχείων

ΓΚΛΙΝΟΣ ΑΝΤΩΝΗΣ, Ζωγράφος, συντηρητής της Δ/σης Συντηρήσεως ΥΠ.ΠΟ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗ ΜΑΡΙΑ, Ιστορικό Αρχείο Δωδεκάνησου

ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΙΟΡΔΑΝΗΣ, Διεύθυνση Αναστηλώσεων ΥΠ.ΠΟ.

ΔΗΜΟΓΛΟΥ ΑΙΓΛΗ, Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Θεσσαλίας

ΔΡΑΚΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΗΣ, Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων

ΕΞΑΔΑΚΤΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ, Γ.Α.Κ.

ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, Ηπειρωτικό Αρχείο, Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων

ΖΑΡΑΒΙΝΟΥ ΕΛΕΝΗ, Ιστορικό Αρχείο Αίγινας

ΗΛΙΑΣ ΞΕΝΟΦΩΝ, Γ.Α.Κ.

ΙΓΓΛΕΣΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ, Γ.Α.Κ.

ΚΑΛΑΦΑΤΗ ΕΛΕΝΗ, Αρχιτέκτων, Ιστορικός

ΚΑΝΑΚΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

ΚΑΡΑΠΙΔΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ, Γ.Α.Κ.

ΚΑΡΒΕΛΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ, Ιστορικό Αρχείο Α.Τ.Ε.

ΚΑΦΙΡΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ, Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, Ιστορικός

ΚΟΛΥΒΑ ΒΑΣΩ, Γ.Α.Κ.

ΚΟΡΟΛΟΓΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, Ιστορικό Αρχείο Λεωνιδίου

ΚΡΑΟΥΣ ΑΛΕΞΗΣ, ΣΥΕΤΕ

ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ, Ιστορικός, Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΚΥΡΙΑΚΟΥ-ΓΑΣΠΑΡΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ, Γ.Α.Κ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΛΟΣ ΔΡΟΣΟΣ, Ιστορικό Αρχείο Κυκλάδων

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΩΑΝΝΑ, Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι., Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων.

ΛΑΝΔΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, Ιστορικό Αρχείο Σάμου
ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ ΑΝΤΩΝΗΣ, Συντηρητής βιβλίων

ΜΑΡΜΑΡΕΛΗ ΑΝΤΩΝΙΑ, Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων
ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΣΟΦΙΑ, Ιστορικός
ΜΕΛΙΟΣ ΝΙΚΟΣ, Μορφωτικό Ίδρυμα Ε.Τ.Ε.
ΜΕΡΚΟΥΡΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ, Γ.Α.Κ.
ΜΕΡΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ, Γ.Α.Κ.
ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.
ΜΠΑΜΙΔΗΣ ΝΕΣΤΩΡ, Ιστορικό Αρχείο Άρτας
ΜΠΑΣΙΑΚΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, ΔΙ.ΕΦ.Ε.Σ.
ΜΠΑΦΟΥΝΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, Ιστορικός
ΜΠΑΦΟΥΝΗ ΛΙΤΣΑ, Ιστορικό Αρχείο Δήμου Πειραιά

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΑΛΙΚΗ, Ιστορικό Αρχείο Κέρκυρας
ΝΙΚΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗΣ, Ιστορικό Αρχείο Θεσσαλίας
ΝΟΤΑΡΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, Ε.Τ.Ε.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ, Ιστορικός, Διευθυντής Ερευνών Κ.Ν.Ε./Ε.Ι.Ε.
ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ, Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ, Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΘΑ, Ηπειρωτικό Αρχείο, Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων
ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
ΠΑΠΠΑ ΑΜΑΛΙΑ, Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας
ΠΑΡΠΑΡΙΝΟΥ ΕΦΗ, Έφορος Δημοσίων Αρχείων Κύπρου
ΠΕΛΤΙΚΟΓΛΟΥ ΒΑΣΙΛΗΣ, Συντηρητής εγγράφων Εθνικής Βιβλιοθήκης
ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, Ιστορικός, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
ΠΟΛΙΤΗ-ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗ ΜΑΡΙΑ, Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος Ε.Τ.Ε.

ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗ ΑΓΑΘΗ, Ιστορικό Αρχείο Πατρών

ΣΑΡΡΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ, Γ.Α.Κ.
ΣΚΕΠΑΣΤΙΑΝΟΥ ΜΑΡΙΑ, Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης
ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ ΖΗΣΗΣ, Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

ΤΣΕΛΙΚΑ ΒΑΛΕΝΤΙΝΗ, Μουσείο Μπενάκη
ΤΣΕΛΙΚΑΣ ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ, Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος Ε.Τ.Ε.
ΤΣΙΡΙΚΤΖΙΔΟΥ ΣΟΦΙΑ, Δημοτικό Μουσείο Καβάλας
ΤΣΙΡΚΑ ΑΓΝΗ, Ηπειρωτικό Αρχείο, Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων

ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΛΙΑ, Ιστορικό Αρχείο Εύβοιας
ΧΑΤΖΗΠΑΠΑ ΘΕΟΠΙΣΤΗ, Ιστορικό Αρχείο Βέροιας

ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Etat Nommatif des employés aux Archives de l'Etat pour servir au payement de leurs appointemens depuis le 20 Janv^r (1er Fev^r) jusqu'au 28 Fev^r (12 Mars) 1833.

N ^o	Noms et Prénoms	Emploi	Mois de payement par mois		Total pour l'année et 1/2	
			Deniers	Lepta	Deniers	Lepta
1	Vayas Georgiou	Archiviste	200	"	266	66
2	D. G. Antonopoulos	1 ^{er} scribe	160	"	213	33
3	M. K. Michalopoulos	2 ^e scribe	140	"	186	66
4	George Milonas	idz idz	140	"	186	66
5	Theodoros Sakellariou	Élève	60	"	80	"
6	Demetrios Pappas	Huissier	48	"	64	"
					997	31
<i>Tom un deun</i>					10	"
					1007	31

Συνάντηση 'Αρχειονομίας

Τὰ 'Ελληνικὰ 'Αρχεῖα

στὸν κόσμον πὸ ἀλλάζει

Nothe sept Deniers et 31. Leptas calculés à 80 deniers

Drachmes 805. 84/100

ΠΡΕΒΕΖΑ 12-16 Σεπτεμβρίου 1990

ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΡΧΕΙΑ
ΑΡΧΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΛΗΞΙΑΡΧΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ
ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΙΩΠΕΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ ΠΗΓΩΝ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΑΡΧΕΙΑ
ΚΤΗΡΙΑ ΑΡΧΕΙΩΝ
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΦΘΟΡΑ ΤΕΚΜΗΡΙΟΥ
ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ISBN: 978-618-81234-4-1
978-618-81847-0-1